Թ. ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 2,763   Կ. ՊՈԼԻՍ. 1905. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 10—23   24 ՇԱՊԱՆ 1323 — 10 ԹԸՇՐԻՆԸ ԷՎ" 1321   ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

بوزانتيون
ارمنيجه يومى وسياسى غزته، صاحب امتياز و مدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٢٣-٢٥ نومرولو
دائره مخصوصه ده در

Բիւզանդիոն

ՀԱՑԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ   ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԿԱՆԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

ՁԱՆՁՐԱՑՈՂ ԿԻՆԵՐԸ

Կնոջ կեանքին մէջ եթէ կայ բան մը տխուր և ցաւալի, անոր ձեռքերուն, մտքին ու հոգիին անգործութիւնն է. կնոջ ձեռքերն երբ դատարկ ու անգործ են, երբ աչքերն իրապէս ու օգտակար կերպով չհետզրգռող զբաղում մը չունին, երբ միտքը չի գործեր լուսաւոր ու ազնիւ կերպով ապրելիք կեանքի մը հետապնդումով, կինն ինկած է արդէն այն բարձրութենէն, որ իր արժանապատուութեան, իր ազնուականութեան ու առողջութեան հիմը կ'կազմէ. կինը կ'իյնայ իր խոժալ բարձրութենէն, երբ ծոյլ կեանքի մ'անգործութեան կ'դատապարտէ իր օգտակար կերպով անցընելիք օրերը։ Ծոյլ կիները միշտ արհամարհելի մեղկութեան մը մէջ կ'թաւալին, որ տեսակ մը բարոյական հիւանդութեան կ'դատապարտէ զիրենք, և իրենց մտքին ու մարմնոյն անգործութիւնն երեւակայական դժբախտութիւններ ու հիւանդութիւններ կ'ստեղծէ, որոց վրայ պիտի խնդար մրաջան ու աշխատասէր կիներ։ Անգործ կիները ազեղ ունակութիւններ կ'ստեղծեն իրենց օրերուն ձանձրոյթն սպաննելու համար, ու երկա՜ր երկա՜ր կ'գտնեն ժամերուն տեւողութիւնը, յուսահատօրէն յամր ու դանդաղ, որ տառապանքներու չարք մը կ'ձեւացնէ։ Ծոյլ կինը միակ զբաղում մ'ունի, միակ հոգ մը, իր մարմնոյն իր անձին պաշտպանութեան հոգը, որովհետեւ այն ատեն թեթեւօրէն կ'ըմբռնէ զգաստ կերպով ապրելու կարեւորութիւնը, որ կ'կարծէ թէ իր կեանքը, իր դէմքին պահպանութիւնն ամէնէն շատ կարեւորութիւն պէտք է ունենայ, և թէ բոլոր միւս բաներն արհամարհուած ու անտեսուած ունչութիւններ պէտք են մնալ իր գոյութեանն համար։ Եւ սակայն իրականութեան մէջ այդպէս չէ, կեանքն այնչափ կ'երկարի թէ՛ դրական օրէն և թէ՛ բարոյապէս, որչափ շատ գործեն կնոջ ձեռքերն ու միտքը. կնոջ հոգին երբ զգալ ու ազնուօրէն չարժիլ գիտէ, արդէն շատ մը չարիքներու առաջքն առնուած կ'ըլլայ թէ՛ տան մէջ և թէ՛ ընտանեկան շրջանակէն դուրս։

Երբ կինն առաւօտուն ուշ կ'ելլէ անկողինէն, յետոյ ժամերով կ'բազմի, կը պառկի նորէն իր երկայն աթոռին վրայ, երբ միամիտ ու խեղճուկ վէպ մը ձեռքերուն մէջ, կ'խուզայ ունչութիւններու վրայ. ինքզինքը կ'քննէ, գլխուն մէջ երեւակայական պտոյտ մը կ'կարծէ զգալ, կուղին մէջ ցաւ մը, կուրծքին տակ ուռ մը, այտուց մը վզին շուրջ, և յետոյ ժամերով վէճ կ'ընէ այդ բանն իրեն, կ'կարծէ թէ պիտի մեռնի, բժիշկէ բժիշկ կ'շրջի, վայրկեան մը թօքախտաւորի հովեր կ'առնէ — ուրիշ օր մը կ'կարծէ թէ շունչը կ'պակսի թօքերուն մէջէն — հոգին ապահովուած թէ ունեցածը բան մը չէ, հայելի մը քնքուշ պզտիկ ձեռքերուն մէջ, դէմքին ծակտիկները կ'համրէ, խորշոմ մը կ'նշմարէ աչքին տակ, ուրիշ ծալք մը ճակտին վրայ, մոխրագոյն մազի թել մը գլխուն մէջ, արատ մ'այտին վրայ որ առժամեան տրեւնիրն են գծած հոն, ու կ'խորհի օրերով իր կորսնցնելիք գեղեցկութիւններուն վրայ։ Իրաւ որ ասոնք տաղտկալի ու աղտոտ կողմերն են կնոջ կեանքին. որչափ ալ միամիտ ու անմեղ ըլլան այս հոգերը, որչափ ալ ինքն իր մէջ ամփոփուած խորհի կինն այս պարագ բաներու մասին, նորէն վատթարացուցիչ ու ցաւալի հակատագիր մը կ'ըլլայ իրը, առուն յաղթելու միակ միջոցը գործունէութիւնն է։ Առաւօտուն անկողինէն ելնելուն պէս կինը պէտք է գործի վրայ ըլլայ, ճիշդ այր մարդուն պէս։ Եթէ այս վերջինը տունէն դուրս պիտի աշխատի, կինն ալ տան մէջ հազարաւոր գործեր ունի ընելիք, հարուստ ըլլայ ան կամ աղքատ, միջակ դասակարգին պատկանի կամ հասարակ ըլլայ իր վիճակը, միշտ ձեռքերը աչքերը պէտք է չարժման մէջ ըլլան, զբօսանքն՝ աշխատութեան մէջ, եթէ խանձնոցը չունի զբաղելու համար, տանը ծառայել մտօքը միշտ իր տրամադրութեան ներքեւ են. երբ ձեռքերը կ'յոգնին կարելէն, գիրքը պէտք է դրուած ըլլայ իրենց քովիկը, երբ միտքն ու աչքերը կ'յոգնին կարդալէն, փողոցը կայ իրենց տրամադրութեան ներքեւ, քալելը կայ որ հաճոյալի զբօսանք մ'ըլլալէն զատ շատ օգտակար է առողջութեան. եթէ քալելէն կ'յոգնին, այցելութիւնները կան, ընդունելութիւններ ընել կամ բարեկամուհիներու հետ տեսակցիլ. եթէ ասոնցմէ չախորժիր շատ, զաւակները կան, ամուսինը, որոց հետ կրնայ զբօսնուլ, անմեղ ու սիրական զբօսանք մը. վերջապէս կինը եթէ ուզէ վայրկեան մը պարապ չի գտներ ձանձրանալու և ինքն իր վրայ խորհելու համար. իրաւ որ ահռելի բան է անգործ ըլլալ և ամբողջ օրն ինքզինքին վրայ խորհիլ։ Գործունեայ ու աշխատասէր կիներ թերեւս ինչ քինական ցաւեր կ'զգան, բայց բնաւ կարեւորութիւն չեն տար, որովհետեւ անձնասէր ըլլալէ առաջ զբաղած ըլլալը կ'սիրեն։ Բարեբախտաբար շատ չեն մեր մէջ այս տեսակ կիներ, ձանձրացող կիները գրեթէ մատով կրնան համրուիլ, այն երեւակայական հիւանդները, որք դժբախտ կ'ընեն թէ՛ ինքզինքնին և թէ՛ իրենց շուրջը գտնուողները, որք միշտ դիմացնին խնկարկուներ կ'փնտռեն, ամուսին մը, մերձաւոր մը, ազգական չունին ու հոգի սպառէ իրենց դիմաց, ապահովցնելու համար զիրենք թէ առողջ են, գեղեցիկ են, երիտասարդ են, և առանց ամենքն ալ ֆիզիքական բաներու համար եղած գովեստները կ'փնտռեն. ձանձրանալի է, շատ տխուր բան է ապրիլ այս տեսակ կիներու հետ. այս տխուր սակայն միայն կիներուն տրուած չէ. եթէ կնոջ ազատութիւնը դրամ շահելու հոգէն, եթէ ամէն բան պատրաստ գտնելու դիւրութիւնը մեր մէջ, երբեմն կնոջ կուտայ այս աննախանձելի վիճակը, միւս կողմէն այրեր կան, իրենց հօրը դրամին վրայ վստահացող երիտասարդներ՝ որք դատապարտուած են կնոջական այդ ծոյլ վիճակին, եւ ինքզինքնին շինած են մէյմէկ երեւակայական հիւանդներ, որ աշխատելէ կ'վախնան. իրենց ամէն շարժումներուն մէջ հիւանդութեան սկզբնաւորութիւն մը տեսնել կ'կարծեն, առողջ են, ողջ քոյնն դէմքերնէն կ'կաթէ, բայց ամառ ծրով կրկնոց կ'հագնին, ու ձմեռը դուռնէն դուրս ելնելու կ'վախնան. իրենց մարմնոյն պաշտպանութեան համար, իրենց առողջութիւնն ապահովող գիրքեր կ'կարդան. միայն մեղկացուցիչ ու ծոյլ յանձնարարութիւնները կ'կատարեն ու հիւանդի պէս սենեակներու մէջ փակուած կ'մնան, փողոցը կամաց կ'քալեն, կառքով դուրս կ'ելնան, նիհարնալէ կ'վախնան, և դեռ ո՛ր մէկը թուեմ այս ունակութիւններուն, որ տեսակ մը արհեստական, ոչ բնական արարածներ շինած է զիրենք, որ ծնած օրերնին կ'անիծեն, ու մեռնիլէ կ'ասկան։

Գործունեայ ու առողջ կեանքը, ինքնամփոփումը գրեթէ ամէն բանի մէջ, աշխատութիւն, ծուլութեան գլուխը ջախջախել, ահա այս պէտք է ըլլայ բոլոր մարդոց նշանաբանը, սիրելի ու հաճելի ըլլալու միակ միջոցն ըլլալէ զատ, ամէնէն ապահով միջոցն է առողջ ու կայտառ ըլլալուն։ Սխալ է այն ենթադրութիւնը, երբ ժամանակէն առաջ կորացած մարդոց համար կ'ըսենք, խորհելով՝ թէ շատ աշխատութիւնը շատ յոգնեցուցած է զիրենք, ընդհակառակը մարդ շուտով կը վարժուի յոգնութեան ու աշխատութեան, միշտ իր ուժն աւելցած կ'զգայ որչափ որ յոգնութիւնը կրկնապատկուի. բայց անկարելի է որ մարդ յաջողի վարժուիլ ծուլութեան, որովհետեւ ծուլութիւնը կեանքը կ'թունաւորէ, կ'հատցնէ, կ'սպառէ բոլոր աղուոր տրամադրութիւնները, և կ'ժանգոտէ կեանքին գործունէութիւնը, ինչպէս անգործութեան դատապարտուած մեքենաները, որք կ'ծուլանան ու կ'աւրուին ժամանակին ազդեցութեան ներքեւ։

Գ. ԶԱՐՈՒՀԻ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Մանրէներ՝ որ կ'գտնին դրամին վրայ.— Տօքթ. Վէնսան Մեյլիոյի փորձերը.— Արծաթը հիւանդութեանց դէմ.— Տօքթ. Նէթէրի լուծոյթը.— Ուսումնասիրութիւն և բժշկ. պէտք։

Քիչ շատ մանրէաբանական գիրքեր թղթատողներն իսկ գիտեն որ, Աւբեռժիլռն ըսուած սունկը, ինչպէս նաեւ ուրիշ կարգ մը մանրէներ չեն սիրեր արծաթը, կ'գտնին շատ մարդոց խուճկով մոմով պաշտած արծաթ դրամին։ Զինուորական բժիշկ մը, Տօքթ. Վէնսան Մէյլիօ(*), մանրէներու արծաթին դէմ ունեցած այս հակակրութիւնն ապացուցել արծաթ դրամին մանրէաբանութիւնն ուսումնասիրելով։ Ցոյց տուաւ որ ամէնէն շատ պղնձադրամին ու ոսկեդրամին վրայ մանրէ կայ և ամէնէն քիչ՝ արծաթ դրամին վրայ։ Այս պարագան քիչ մը թէեւ արտառոց կ'թուի և սակայն իրողութիւն մ'է. Մինչ պղնձէ 10 սանթիմնոցի մը վրայ 11,000 մանրէ կայ և ոսկիին վրայ՝ 2—3,000, արծաթ ֆրանքնոցի մը վրայ 500—1,000է աւելի չէր կրնար գտնել, նայելով դրամի մեծութեան։

Կարելի էր առարկել թէ ատիկա հիմնական բան մը չէ և թէ անո՞ր համար 10 սանթիմնոցի մը վրայ շատ մանրէ կ'գտնուի, ըստ որում շատ մարդու ձեռքէ կ'անցնի և անանկ ձեռքերէ շատ անգամներ ալ, որ օճառին երեսն անգամ տեսած չունին։ Բայց եթէ այս դիտողութիւնն իրաւ ու արդարացի ըլլար, այն ատեն անշուշտ աւելի քիչ մանրէ պէտք էր գտնուէր ոսկիին վրայ, որ քիչ մարդոց և աւելի մաքուր ձեռքերէ կ'անցնի, քան արծաթ քառանոցին կամ քառասունոցին վրայ, մինչդեռ մանրէական պարզ վերլուծում մը տասր ճիշդ հակառակը կ'ապացուցանէ։ Տօքթ. Վէնսան Մէյլիօ կանոնաբեկապէս ապացուցած է որ անոր համար արծաթ դրամին վրայ քիչ մանրէ կ'գտնուի, վասն զի անասնիկը չի կրնար տանիլ այդ մետաղը։ Ցարդելի բժիշկը, որոշեալ չափով արծաթ ու ոսկի դրամ առած է, և գտնուող բոլոր տեսակներով մանրէաղբեր ընելէ վերջ, դրամներուն վրայ մանրէաժխակ արդանակ դրած է։ Դրամներն 36 աստիճան բարեխառնութեան տակ առնուած են, և մինչդեռ ոսկեդրամին վրայ՝ ժանտատենդի մանրէն՝ հինգ օր, կեղծմաշկի մանրէն՝ վեց օր, Թերախի մանրէն ինն օր կրնան ապրիլ, այս միեւնոյն մանրէները վեց օրէ պակաս միջոցի մը մէջ կ'մեռնին, երբ արծաթ դրամի վրայ ըլլան միայն։ Առ առաւելն վեց ժամէն կ'մեռնին այս մանրէներն՝ արծաթ դրամներուն վրայ՝ երբ գտնուին 36 աստիճան բարեխառնութեան մէջ, որ մեր գրպաններուն և հոն գտնուած դրամապանակներուն բարեխառնութիւնն է։ Հակառակութիւնն ալ այդչափ կ'ըլլայ։ Եթէ մանրէներն արծաթ դրամներու վրայ կ'ըլլան երբեմն, ակամայ է, ըստ որում, առանց որ՝ն պատճառը, մեր աղտոտ, կեղտոտ ձեռքերն են, բայց ատիկա ալ զզուելի բան մ'է իրենց համար ու գրեթէ անմիջապէս վերջը կ'մեռնին։ Դիւրազգածութիւններն մանաւանդ շատ ծայրայեղ է։ Ռօյէն, անուանի մանրէաբանը, գտած էր որ, Աւբեռժիլեան անմիջապէս մեռցնելու համար կ'բաւէ 1,600րդ մաս արծաթ։ Այս մանրէն արծաթ ամանի մէջ բնա՛ւ չի կրնար ապրիլ։ Ուրիշ մանրէաբան մ'ալ, Տօքթ. Փօլէ դիտած է որ, եթէ արծաթ թել գործածելու ըլլար փոխանակ բլաթինի, արդանակ դնելու համար մանրէի մշակում բնաւ պէտք չէր ունենար։ Ուրեմն արծաթ թելի ամենափոքր հպումն իսկ կ'բաւէ որ ջնջուի սերմերուն կենսականութիւնն և արգիլէ անոնց բեղմնաւորութիւնը։ Մանրէներու՝ արծաթին հանդէպ ցոյց տուած այս ծայրայեղ հակակրութիւնը չէր կրնար անտարբեր թողուլ անաչառ դեղագործները։ Արդարեւ քանիցս փորձուած է բուժել ուռուցքականութիւնը (վէրեմ) արծաթի լուծակի ներարկումներով, բայց այս փորձն յաջողութիւն չէ գտած մինչեւ հիմա, և ահա կ'ծանուցուի թէ խնդիրն ուրիշ ձեւ մը կ'առնէ։ Արծաթի պատրաստութեան տարբեր ձեւի մը շնորհիւ որ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ Տօքթ. Նէթէրի կողմէ փորձուեցաւ, այդ մետաղը շատ մը հիւանդութեանց բուժիչը պիտի ըլլայ։ Շփումով կամ ներարկումով արծաթը պիտի բժշկէ ուղեղատապը (cérébrite), խելապատատապը (méningite), ...(!!), կեղծմաշկը, կարմրախտը, և թօքախտներու է՛ն սոսկալին եղող թօք. ուռուցքականութիւնը։ Մարմօրէք և Մօզէր, Մէչնիքով և Ռու ա'լ թող պարապ տեղը չաշխատին այս ու այն հիւանդութեանց չիճուկը քննելու համար, ականաւոր Բրօֆէսէօր Տօքթ. Պէհրինկի կողմէ, TC և TX ծանօթ թէ անծանօթ ուռուցքականութեան բլիցներուն առաւել կամ նուազ կենսականութեան ու անձուննալիք ճիւղաւորման վրայ, յայտնուած կարծիքները պարզ տեսութիւններ են, դէթ այսպէս ըսել պիտի հարկադրուինք ակամայ, երբ անդին արծաթն ամէն բանի իբրեւ բուժիչ, իբրեւ կատարեալ սպեղանի պիտի գործածուի կ'ըսեն... Մէկ դեղի համար շատ է այսչափը, ուրեմն իրաւունք ունինք զգաստ կենալու անկէ։ Ամէն պարագայի մէջ շուտով իր գոյնը դուրս պիտի տայ, ինչպէս իրաւամբ տուին ուրիշներ։

(*).— Պէտք չէ շփոթել Տօքթ. Մէյլիօն, հռչակաւոր երգահան Իտալացի Վէնչանցօ Տ'Մէյլիոյի հետ որ ծնծղայ..., ... Բէեյ (Վէրթիի Րիկօլէթօն) և այլ կարգ մը անուանի և համբաւաւոր օբերաներու հեղինակն է։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ "ՉԻՔ ՊԱՐՈՆՆԵՐԸ"

Ֆէլիքս Պաուման այս անունը կ'ընտրէ իր հրատարակած մէկ նոր գիրքին վրայ դնելու համար, որ անցեալներս հրատարակուեցաւ Տրէզտայի մէջ։ Ընթերցողն հրապուրիչ անունէ մը հմայուելով, պիտի թելադրուի կարդալ զայն, և իրաւ է որ զարհուրելի գործ մը պիտի կարդայ անոր մէջ, ուր Նիւ Եորքի աղջկան առեւտուրով զբաղողներուն արհեստական վերջին հնարքները բացատրուած են, զարմանալի յայտնութիւններով, զորս պարտաճանաչ հրապարակագիր մը պարտի նիւթ ընել իր գրութեանց, մէկդի թողլով սեթեւեթեալ բարոյախօսութիւնը, քանի որ խնդիրն հարիւրաւոր անմեղուհի աղջիկներու բախտին և փրկութեան կ'վերաբերի։ Ինչ է «Նիւ Եորքցի չիք պարոն» ըսուածը։ Երիտասարդ մը, 18—25 տարեկան, որուն արհեստն է աղջիկներ գլխէ հանել և ապա անոնց վաստակովը ապրիլ։ Շատ վայելչօրէն կ'հագուի, կը չքուի, կարգ մը դիւրագին զարդեր կ'կրէ իր վրայ և ճենթըլմէնի մը պէս կ'վարուի սովորաբար, և իր արհեստն է, ինչպէս ըսինք, կին գլխէ հանել։ Զոհ մը կ'ընտրէ և վարպետութեամբ անոր մօտենալով, տակաւ կ'բարեկամանայ և կ'ընէ չըներ աղջկան վստահութիւնը կ'գրաւէ։ Եւ որովհետեւ այդպիսի դեռատի աղջկանց մեծագոյն մասն անփորձ է, երիտասարդը շուտով կ'յաջողի ենթակայ ընել զայն իրեն, չափազանց անուշ և հրապուրիչ ներկայացնելով ընկերական կեանքը։ Գործը մինչեւ հոս բերելէ ետք, շրջագայութեան մ'առթիւ, կ'հասնին Րէյնս Լօւ. Օթէլի սրճարաններէն մին, թէեւ ըմպելի մ'առնելու համար։ Ըմպելին բնականաբար «նախապատրաստուած» է, և օրիորդն իր թմրութենէն արթնցած ատեն, ինքզինքն իր մոլորեցուցչին բազկաց մէջ կ'գտնէ կատարելապէս։ Սպառնալիք և խոստումներ կ'առաջարկեն զինքը, որ ամէն բանի «այո» կ'ըսէ։ Ապա անդայն կ'ըլլայ «հասարակաց բարեկամը», և աղջիկը կորսուած է։ Այն ատեն է որ աղջիկը գիտակցութիւնը կ'ունենայ իր վիճակին, եւ կ'անցնի որ վատահամբաւ տան մը երեւելի ... այցելուներ ընդունիլ պարտի։ Ամէն մէկ այցելութենէն ետք, «տան արկղակալը» թիթեղէ նիշ մը կուտայ աղջկան, և այդ նիշ, անոր մատուցած ծառայութեան վարձքին մաս մը ընդունելու իրաւունք կուտայ իրեն։ (25 սէնդ. այսինքն իբր 1 ֆրանք)։ Բայց անհետացած բարեկամը քիչ օրէն տուն կու գայ, աղջիկէն կ'առնէ իր վաստկած նիշերն և արկղակալէն դրամով կ'փոխանակէ զանոնք։ Այս չիք պարոններուն զոհերը մանկամարդ և գեղեցիկ աղջիկներ են ընդհանրապէս, որ գրեթէ անդեկութիւն չունին Ամերիկեան քաղաքներէն։ Այս պարոններ ամուսնանալու յարմար և կարող տարիքի մէջ կը գտնուին, և ծնողաց շատեր, արտաքինապէս այնչափ հարուստ կամ բարեկեցիկ երեւցող երիտասարդի մը կողմէ իրենց աղջկան եղած փողոքելական մեծարանքներէն կ'ախորժին, հետեւապէս այսպիսի չէ՛ երիտասարդներուն գործն ալ կ'դիւրանայ։ Մեր այս չիք պարոններն իրենց զոհերէն շաբաթական 40—50 տոլար կ'քաշեն։ Եթէ այդ զոհուած աղջիկներէն մին յաջողի փախչիլ «տուն»էն, ամօթն ու ապականութիւնն բաժին կ'ըլլայ իրեն սովորաբար, և չի համարձակիր իսկ իր տունը դառնալ, կամ պատուաւոր ընկերութեան մէջ մնալ և «փողոց»ը կ'մնայ։

Այս չիք պարոններուն վաստ մէկ խաղն ալ աղջկան հետ օրինաւորապէս ամուսնանալէն ետք, դժբախտը պարզապէս ծախելն է։ Գրքին հեղինակը՝ Պաուման հետեւեալ դէպքը կ'պատմէ ցուցնելու համար թէ այս չիք պարոններն ո՛րչափ մեծ յանդգնութեամբ ի գործ կ'դնեն իրենց արհեստը։ «Անցեալ տարի պատմական դատարանին մէջ, Պրին դատաւորին առջեւ տեղի ունեցած դատի մ'ատեն ահա այս չիք պարոններուն վերջին ատրիճան, եւ ըսեմ սոսկալի և դուք ըսէք ամօթալի հնարքը։ Ձերբակալուածը Հէնրի Րօվըրս անուն երիտասարդ մ'էր։ Րօլսէր անուն ոստիկան լրտես մը կ'ամբաստանէր զայն թէ իբրեւ վկայ դատարանին մէջ ներկայ գտնուող Րօզա Շվէնք անուն աղջիկը թմրեցնելու փորձ ըրած էր։ Ոստիկան լրտեսը դատաւորին հարցման պատասխանելով ըսաւ. Րօվըրս անուն այս երիտասարդը կ'պատկանի այն պարոններուն որք փողոցին մէջ մանկամարդ աղջիկներ կ'թմրեցնեն ենթամորթային գրեխի միջոցաւ, և աղջիկը թմրեցնելէ ետք, վատահամբաւ տուն մը կ'տանին։ Իբր վկայ ներկայացող աղջիկն ալ հաստատեց ոստիկանին յայտարարութիւնը, ըսելով թէ Բանալ փողոցէն անցած ատեն մէկ կողմին վրայ յանկարծ սուր ցաւ մը զգալով, մարած էր։ Րօլսէր, այսինքն ոստիկան—զինուորը հեռուէն կ'հետեւէր այդ աղջկան, որով կրցած էր անմիջապէս վրայ հասնելով ազատել աղջիկն և ձերբակալել պարոնը։ Հակառակ այս անսուրանալի վկայութեան, Րօվըրս իր յանցանքին համար լոկ տասն տոլար տուգանքի դատապարտուեցաւ։

Կ'երեւի թէ Միացեալ Նահանգաց օրէնքները թերի են այս մասին և խիստ պատիժներ չունին աղջկանց առեւանգողներուն դէմ։ Պաումանի գրքին մէջ յատուկ գլուխ մը կայ, որ Մ. Նահանգաց պատժ. օրէնքներուն անբաւականութիւնը կ'ցուցընէ. պատմութիւնն որ եղած է այդ գլխուն մէջ, ողբերգական կատակերգութեան լաւ նիւթ մը կրնայ ըլլալ։ Պաուման կ'նկարագրէ.—Հետեւեալ դէպքը, կ'ցուցընէ թէ մեր օրէնքներն աղջկան առեւանգողները պէտք եղածին չափ հալածելու դիւրութիւն չեն ընծայեր դուրսէն եկող գաղթականներուն հանդէպ պաշտօնէից։ «Յանուար ամսոյ մէջ Ֆէլիս Պօմէ անուն կին մը եկաւ հոս, 34 տարեկան թիկնեղ կին մը։ Գաղթականութեան տեսուչ պաշտօնեայ Մ. Լէօնզինսկէյի վկայութեան նայելով, այդ աղջիկն իր մեռած քոյր չրեղ զգեստներուն ամէն բաներէն կ'ցուցընէր ինչ ազգէ ըլլալը։ Տիկնոջ հետ կ'գտնուէր դեռատի և ըստ ամենայն երեւոյթի անփորձ աղջիկ մը, որուն համար «տիկին»ը կ'ըսէր թէ իր եղբօրքն քոյրն էր, բայց իրականին մէջ, ինչպէս ապացուցուեցաւ ի վերջոյ, Ֆրանսայէ փախցուած էր հոս ամօթալի կեանք մը մատնելու համար զինքը։ Ֆէլիս վատահամբաւ տուն մը կ'վարէր Ֆրանսայի մէջ, և «էրիկ»ը, որուն իբր թէ քոյրն էր խեղճ աղջիկը, պարզապէս Ֆէլիսի մեղսակիցն էր։ Հիմա, այս պարագային մէջ դիտելի կէտը սա է որ այս անպատուհ տիկնոջ դէմ ձեռք առնուելիք միջոցը ոչ թէ պատիժ, այլ զայն ետ ղրկելն է։ Ինչո՞ւ. Զի Մ. Նահանգաց օրէնքը խիստ պատիժ մը կ'սահմանէ այն ոտնձնորդ սպորէն նպատակներ երկրին մէջ ի գործ կ'դնեն, բայց պատիժ չունի այդպիսի նպատակներ գործել փորձողին։ Այս պարագային մէջ խնդիրը փորձ մ'էր, զի Լէօնզին Սիմօն —այս էր դեռատի աղջկան անունը— դեռ ցամաք ելած չէր։ Այս մասին ի՛նչ փաստաբանութիւն որ ընենք, անձնասիրութիւններ վերաւորելէ ուրիշ արդիւնք չպիտի ունենայ։ Ֆէլիս և Լէօնզին ետ ղրկուեցան։»

ԹԵՐԹՕՆ ՎԷՊ (60)

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՊՍԱԿՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԷՆ

ԾՓՈՒՆ ԿՂԶԻՆ

ՄԱՍՆ Բ.

Բ.—ԿՂԶԻԷ ԿՂԶԻ

Դ.— ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ

Վերջապէս արեւը հորիզոնին մշուշներէն թափանցեց։

Ինչ վիճակի մէջ կ'գտնուէին Միլիտա—Սիդնի, դարատանը, դօլը, գործարանները, նաւահանգիստները։ Մաքրողական ի՛նչ աշխատութիւն։ Մնաց որ ատիկա փողոցներու մաքրութեան դիւանին վերաբերեալ գործ մ'էր, ժամանակի և դրամի պարզ խնդիր մը. ո՛չ մին և ո՛չ միւսը կ'պակսէին։

Ամէնէն սահպողական գործը ձեռք առին։ Նախ, ճարտարագէտները գացին Ցռաւկի հրուանդին, ծովեզերքին ա՛յն կողմը, ուր ընդհարումը պատահած էր։ Այս կողմն աննշան վնասներ միայն կային։ Գաղպատեկայ տակոն պատահանին ա՛յն անկիւնը միայն վնասուած էր որ ընդհարուած նաւուն փայտեղէն մասին մէջ մխուած էր։

Ծովուն քաղը ո՛չ բեկոր կար ո՛չ խըլեակ։ Դիտարանին աշտարակէն բարձունքէն, ամէնէն զօրաւոր դիտակները չկրցան բան մը նշմարել, թէպէտ ընդհարումէն ի վեր Սդէնըրըա Այլընա երկու մղոն հեռացած չըլլար։ Սակայն հարկ էր խուզարկութիւններն երկարել յանուն մարդասիրութեան։

Կառավարիչը խորհրդակցեցաւ հրամանատար Սիմքօէի հետ։ Հրաման տրուեցաւ մեքենավարներուն որ մեքենաները կեցնեն, ինչպէս նաեւ երկու նաւահանգիստներու ելեքտրաշարժ նաւակներուն՝ որ բաց ծով ելնեն։

Հինգ վեց մղոն շրջանակի մը վրայ կատարուած խուզարկութիւններն ոչ և է արդիւնք չտուին։ Չափէն աւելի ստոյգ էր թէ նաւը, իր կենսական մասերէն խորտակուած ըլլալով, ընկղմած էր առանց հետք թողելու իր աներեւութացումէն։

Հրամանատար Սիմքօէ այն ատեն հրաման ըրաւ կանոնական արարողութեամբ ընթանալ։ Միջօրէին, դիտարանին զննութիւններն հաստատեցին թէ Սդէնըրըա Այլընա 150 մղոն հեռի կ'գտնուէր Սամօա կղզիներուն հարաւ արեւմտեան կողմը։

Մինչ այս մինչ այն, դիտորդներն հրաման ստացան հսկելու ծայրայեղ խնամքով։

Իրիկուան ժամ հինգին ատենները, թանձր ծուխեր նշմարուեցան որք դէպի հարաւ—արեւելք կ'տարածուէին։ Այս ծուխերն արդեօք արդի՞ւնք էին այն հրաբուխին վերջին ժայթքումներուն, որուն բորբոքումն այնքան խորապէս վրդոված էր այս ջուրերը։ Ասիկա գրեթէ ենթադրելի չէր, վասնզի աշխարհացոյց քարտէսները ո՛չ կղզի ո՛չ ալ կղզեակ ցոյց կուտան մօտերը։ Արդեօք նոր խառնարա՞ն մը դուրս ելած էր ովկիանոսին խորքէն։

Ո՛չ, և ակներեւ էր թէ ծուխերը կ'մօտենային Սդէնըրըա—Այլընաի։ Մէկ ժամ ետքը, երեք նաւեր, որք միասին կ'ընթանային, արագաբար կ'հասնէին շոգեկղզին։ Կէս ժամ ետքը հաստատուեցաւ որ մարտանաւեր էին։ Մէկ ժամ ետքը, այլ եւս տարակոյս չ'մնայ անոնց ազգայնութեան վրայ։ Այն Բրիտանեան նաւատորմն էր որ հինգ շաբաթ առաջ չէր ուզած իր դրօշները պարզել, Սդէնըրըա—Այլընաի ճամբէն անցած ատեն։

Երբ մօտեցան կղզիին, այս մարտանաւերն հազիւ չորս մղոն հեռու կ'գտնուէին Ցռաւկին հրուանդէն։ Արդեօք բացէ՞ն պիտի անցնէին և պիտի շարունակէի՞ն իրենց ճամբան։ Հաւանական չէր այս, և իրենց դիրքը ցոյց տուող լապտերներուն նայելով, կ'հասկցուէր թէ կանգ առած էին։

—Այս մարտանաւերն անտարակոյս մեզի հետ հաղորդակցելու դիտաւորութիւն ունին, ըսաւ հրամանատար Սիմքօէ, խօսքը կառավարիչին ուղղելով։

—Սպասե՛նք, պատասխանեց Սայրըս Պիքըրըդաֆ։

Բայց կառավարիչն ի՞նչ պիտի պատասխանէր նաւատորմին հրամանատարին, եթէ այս վերջինը զար հաստատում պահանջէր վերջին ընդհարման առթիւ։ Արդարեւ հաւանական էր որ ա՛յս էր իր դիտաւորութիւնը, և թերեւս ընդհարեալ նաւուն նաւազները կրցած էին ազատիլ իր մակոյկներով։ Մնաց որ որոշում մը տալու ժամանակ պիտի ունենային, երբ իմանային թէ իրօք ինչի վրայ էր խնդիրը։

Յաջորդ օրը, ժամ մէկին իսկ, գիտէին արդէն զայն։

Երբ արեւը ծագեցաւ, փոխ—ծովակալին դրօշը ծածանեցաւ խելակայմին վրայ առաջին յածանաւին որ շոգիի վրայ կը սպասէր Ձախակողմեան նաւահանգիստէն երկու մղոն հեռու։ Մակոյկ մը մեկնեցաւ անկէ և դէպի նաւահանգիստ ուղղուեցաւ։

Քառորդ ժամ ետքը, հրամանատար Սիմքօէ սա՛ հեռագիրն ստացաւ.

«Հերալտ յածանաւին նաւապետ Թըրնըր, ծովակալ Սըր Էտուըն Քօլլինսընի պաշտօնոյին պետ, կ'խնդրէ որ անմիջապէս առաջնորդուի Սդէնըրըա Այլընաի կառավարչին մօտ»։

Սայրըս Պիքըրըդաֆ, իրողութիւնն իմանալով, արտօնեց նաւահանգստի սպան, որ արտօնէ անգլիացի սպային ցամաք ելնելը, և պատասխանէ թէ կառավարիչը նաւապետ Թըրնըրի պիտի սպասէ քաղաքապետարանին մէջ։

Տասն վայրկեան ետքը, կառք մը՝ որ սպայակոյտի պետին տրամադրութեան ներքեւ դրուած էր, որուն կ'ընկերանար նաեւ տեղակալ մը, այս երկու անձնաւորութիւնները թաղապետական պալատանքին առջեւ հանեց։

Կառավարիչն իսկոյն ընդունեց զանոնք իր գրասենեակին յարակից դահլիճին մէջ։

Այն ատեն սովորական ողջոյններ փոխանակուեցան— երկուստեք շատ չոր կերպով։

Ետքոյ, հանդարտութեամբ, իր խօսքերը կիրառգրելով, որպէս թէ ընթացիկ գրականութենէն հատուած մը կ'վերծանէր, նաւապետ Թըրնըր այսպէս խօսեցաւ սա՛ միակ ու անվերջանալի պարբերութեամբ.

«Պատիւ ունիմ ծանուցանելու Սդէնըրըա-Այլընաի Ն. Վսեմութեան կառավարչին, այս պահուս, Կրինիչի միջօրէականին արեւելեան կողմը 177. 13' աստիճանին և հարաւային լայնութեան 16°. 54' աստիճանին վրայ, թէ Դեկտ. 31էն Ցնվ. մէկ լուսնալու գիշերը, Կլասկոյի Նաւահանգստէն Կլէն շոգենաւը, 3500 թոնոտարողութեամբ, և ցորեն, լեղակ, բրինձ, գինի բեռցած, մեծագոյն բեռ, ընդհարում կրեց Սդէնըրըա Այլընաի կողմէ, սեփականութիւն Սդէնըրըա—Այլընա Բէլ—Բիւ Լէնտէրի, որուն ընկերային կեդրոնը կ'գտնուի Մաալէն—Ծոցին մէջ, Ստորին—Քալիֆօռնիա, Միացեալ Նահանգաց թէ այդ շոգենաւն իր կանոնական լապտերները կախած էր, սպիտակ լոյս՝ առաջակայմին վրայ, կանանչ լոյս՝ աջակողմը, և կարմիր լոյս՝ ձախակողմը, թէ ընդհարումէն ետքը ազատուած ըլլալով, յաջորդ օրը աղէտքին վայրէն 35 մղոն հեռու տեսնուեցաւ, իր ձախ կողին վրայ բացուած ծակին պատճառաւ ընկղմելու վրայ, և թէ իրօք ընկղմեցաւ, բարեբախտաբար իր նաւապետը, սպաներն ու նաւազներն հանելէն ետքը Նորին Բրիտանեան Վեհափառութեան առաջնակարգ Հերալտ յածանաւը, ընդ հրամանատարութեամբ փոխ—ծովակալ Սըր Էտուըն Քօլլինսընի, որ իրողութիւնը կ'զեկուցանէ Ն. Վսեմութեան՝ կառավարիչ Սայրըս Պիքըրըդաֆի, խնդրելով իրմէ ճանչնալ Սդէնըրըա—Այլընաի Բէլ—Բիւ Լէնտէրի պատասխանատուութիւնը, նոյն Սդէնըրըա—Այլընաի բնակիչներուն երաշխաւորութեան ներքեւ, հանդէպ տէրերուն յիշեալ Կլէն շոգենաւին, որուն արժէքը, իբրեւ պատասխան, բեռ, կ'հասնի 1,200,000 տօլարի, այն է վեց միլիոն ֆրանքի գումարին, որ պէտք է վճարուի ծովակալ Սըր Էտուըն Քօլլինսընի ձեռքը, ապա թէ ոչ հարկ եղած միջոցները, մինչեւ իսկ բանի, ձեռք պիտի առնուի յիշեալ Սդէնըրըա—Այլընաի դէմ»։

Բանի մը հարիւր բառերէ բաղկացած միակ հատուած մը, ստորակէտներով ընդհատուած, առանց միակ վերջակէտի մը։ Բայց ամէն բան ճշդիւ կ'յայտնէր, և տեղի չէր թողուր ո և է փախուստի։ Այո՛ կամ ո՛չ, կառավարիչը պիտի ճանչնա՞ր Սըր Էտուըն Քօլլինսընի սա պահանջումը, 1° Ընկերութեան պատասխանատուութիւնը. 2. Կլասկոյի Կլէն շոգենաւին մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար ոսկիի գնահատական արժէքը։

Սայրըս Պիքըրըդաֆ պատասխանեց, ընդհարման խնդիրներու մէջ սովորական դարձած փաստերով։— Օդը շատ մութ էր հրաբխային բորբոքման մը պատճառաւ որ արեւելեան ջուրերուն մէջ յառաջ եկած ըլլալու էր։ Եթէ Կլէն իր լապտերները կախած էր, Սդէնըրըա—Այլընա ալ իրենները կախած էր։ Երկուստեք անկարելի էր նշմարել զանոնք։ Ուրեմն հարկեցուցիչ պարագայի մը մէջ կ'գտնուէին։ Արդ, նաւային կանոնագրութեանց համաձայն, իւրաքանչիւր կողմ իր խաթարումներուն պատասխանատուն ի՛նքն է, և տեղի չկայ ո և է պահանջման և պատասխանատուութեան։

Նաւապետ Թըրնըր այսպէս պատասխանեց.— Ն. Վսեմութիւն կառավարիչն անտարակոյս իրաւունք կրնար ունենալ, եթէ խնդիրը սովորական պայմաններու մէջ նաւարկող երկու նաւերու վրայ ըլլար։ Եթէ Կլէն այս պայմանները կ'կատարէր, յայտնի է թէ Սդէնըրըա—Այլընա չկատարեց զանոնք, թէ չի կրնար նաւի մը նմանցուիլ, թէ միայն վտանգ մ'է, իր անհագին զանգուածը շարժելով ծովային ուղիներուն մէջ, թէ կ'նմանի կղզիի մը, կղզեակի մը, խութի մը որ կ'տեղափոխուի, և իր դիրքը կարելի չըլլար վերջնապէս որոշել քարտէսներուն վրայ, թէ Անգլիա միշտ բողոքած է այս խափանարար արգելքին դէմ, որուն կարելի չէ ճշտել ջրագրական դիրքը, և թէ Սդէնըրըա—Այլընա միշտ պարտական և պատասխանատու պէտք է ըլլայ այն արկածներուն որք իր բնութենէն յառաջ կուգան կայլն։

Ակներեւ է թէ նաւապետ Թըրնըրի փաստերը տրամաբանութենէ զուրկ չէին։

Թարգմ. Բ. Մ. ՓՈԶԱՃԵԱՆ (Շար.)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

203 ԹԻՒԸ ՃԱՊՈՆԻ ՃԱԿԱՏԱԳՐԻՆ ՄԷՋ

ԹԷ Ի՛ՆՉՊԷՍ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ ՎՃՌԱԿԱՆ ԴԵՐ ԿԱՏԱՐԵՑ "203,, ԹԻՒԸ"

Մօնինկ Բոսթ Թղթակիցն որ պատերազմի դաշտէն Թօքիօ դարձաւ՝ հետաքրքրաշարժ պատմութիւն մը կ'ընէ, թէ ի՛նչպէս «203» թիւն երկիցս վճռական դեր կատարեց Ճապոնի ազգային—պետական գոյութեան մէջ: Նախ և առաջ, յայտնի է թէ «203 Մէտր» Բլուրին գրաւումն եղաւ բուն պատճառ Բորդ Արթուրի ռուս նաւատորմին փճացման և բերդաքաղաքին անկման. զի «203 Մէտր» Բլուրին գագաթէն Ճապոնցիք յաջողեցան ռմբակոծել նաւահանգստին ներսը, և Ռուսք ստիպուեցան իրենց ձեռամբ ընկղմել իրենց մարտանաւերը, յուսալով վերստին հանել զանոնք երբ Պալթիկի Տորմիղը գար փրկել զիրենք: Նոյն բլուրէն ճապոնական հրետանիին ուղղած կրակն էր նաեւ պատճառ որ մեծ բերդերէն շատը կարող չեղան դէմ դնելու 12 ինչէզնոց Թնդանօթներուն, և հետզհետէ պարպուեցան, կամ օդն ելան:

Այս վճռական դէպքը կ'պատահէր 1904 Դեկտ.ի մէջ: Վեց ամիս ետքը, 203 Թիւը նոր և գերազանց նշանակութիւն մ'ունեցաւ Ճապոնի համար:

1905 Մյս. ամսուն Ռօժտեսդվենսքի ծովակալ վերջապէս մօտեցաւ Ճապոնի ծովեզերքին: Աշխարհ շնչասպառ, հետ ի հետ, վայրկեանէ ի վայրկեան վճռական լուրի կ'սպասէր Ճապոնի ծովէն: Ամէն ոք կ'հարցնէր, Ո՛ւր է Թօկօ: Ճապոնցի ծովակալը կերպով մը չէր յայտներ ո՛ւր ըլլալն և ի՛նչ ընելը: Նոյն իսկ Ճապոնի համակիրք կ'սկսէին յուսահատիլ, տեսնելով որ Թօկօ միշտ կ'խուսափէր վճռող ընդհարումէ մը: Բայց Թօկօ ամէն բան խորհած պատրաստած էր: Իր բոլոր Տորմիղովը պահուըտած էր Մազամֆոյի մօտ կղզիի մը ծովախորշին մէջ, Զաւշիմա կղզիին ու Քորէական եզերքին միջեւ, ուր հարիւրաւոր Ճապոնցիներ, անցուդարձի պահուն տեսան զինք, բայց մէկու մը բան չըսին: Վճռական վայրկենին, հասարակ ճապոնցի ձկնորսէն սկսեալ մինչեւ ամենաբարձր կոչումով օժտուած Ճապոնցին, ամենքն ալ գիտցան պահել իրենց այս ազգային մեծ գաղտնիքը, և երբեք չըսին թէ ո՛ւր պահուըտած էր Թօկօյի Տորմիղը: Նոյն իսկ Ճապոնի և Քորէայի ֆրանսական դեսպանատանց և հիւպատոսարաններուն պաշտօնեաներն ու լրաբերները, որք սիրայօժար պատրաստ էին Թանկագին լուրը տալու Ռուս Կառավարութեան, չկրցան ան փնտռել: Թօկօ, Թօշիտէն մեկնելէն առաջ, մանրամասն ծովու քարտէսը պատրաստել տուած էր այն ջուրերուն ուրկէ պիտի անցնէր ռուս ծովակալը, Ճապոնի եզերքը քերելով դէպ ի Վլատիվօստօք ուղղուելու համար: Այն քարտէսին վրայ, Ֆօրմօզայէն մինչեւ Զաւշիմա բոլոր ծովը բաժնուած էր քառակուսի հատուածներու, որոց ամէն մէկուն վրայ թիւ մը դրուած էր, և լրտես նաւերու սպաներուն պատուիրուած էր անթել հեռագրով անմիջապէս իմացնել ռուս նաւատորմին երեւումը՝ այն քառակուսիներէն որուն մէջ որ գտնէին, շատանալով միայն թիւն հեռագրել, որպէս զի Թշնամին՝ իր անթել հեռագրի գործիքին միջոցաւ ընդմիջելով տրուած լուրը՝ բան մը կռահելու անկարող ըլլար: Այսպէս, ռուս ծովակալն ուր որ երեւէր ընդմէջ Ֆորմօզայի, Քորէայի և Ճապոնի, ամէն ճապոնցի սպայի քով գտնուած քարտէսին վրայ նշանակեալ թիւի մը վրայ պիտի գտնուէր ի հարկէ, եւ այն թիւն էր որ պիտի հեռագրուէր Թօկօյի: Արդ, Ռօժտեսդվենսքի, քանի մը անգամ կեղծ շարժումներ ընելէն ետքը, դէպ ի Զաւշիմա ուղղուեցաւ Քելբառ կղզիին մօտ այնպիսի տեղէ մը ուր գաղտնի լրտեսներ զինք տեսան, բայց ինք չտեսաւ զանոնք, զի եթէ տեսնէր, անշուշտ նորէն կ'փոխէր իր ճամբան: Ճապոնցի լրտեսներն անմիջապէս հեռագրեցին Թօկօյի թէ «ԵՐԵՒՑԱՒ 203Ի ՎՐԱՅ»: Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, այն հարիւրաւոր քառակուսիներուն մէջէն որ կ'երեւէին քարտէսին վրայ, Ռօժտեսդվենսքի Ճապոնցիներուն երեւցած էր ճիշդ 203 թիւ քառակուսիին վրայ: Թօկօ գիտէր ուրեմն թէ իր հակառակորդն ո՛ւր էր և ուրկէ՝ կուգար, ուստի քանի մը ժամ ժամանակ ունեցաւ ամէն ինչ ըստ կամս կարգադրելու և լիակատար ծուղակ մը լարելու, նոյնչափ անդորր և հանդարտ մօքով իբր թէ խաղաղութեան ժամանակ ծովային մարզանք մը կատարել տար իր մարդոց: Ինք չորս զրահաւորներն և Քորէական ու Նիչչին առնելով Զաւշիմա կղզիին հիւսիսային ծայրը գնաց, Քամիմուրան Թողլով նոյն կղզիին հարաւային ծայրը, և Տեւա ծովակալին յանձնեց Ռուսերը դէպ ի Ճապոնի եզերքն (Զաւշիմայի արեւելեան անցքին մէջ) հրապուրելու փափուկ գործը: Տեւա դիմաւորեց Ռօժտեսդվենսքին, որ տեսնելուն պէս իրեն ընդ առաջ եկող ճապոնական տկար տորմիղ մը, անթել հեռագրով ծանուց իր բոլոր մարտանաւերուն. «Թշնամին երեւցաւ, իր յածանաւերը փախչելով: Վզան պէտի ե. Ընթե: Հասցէ՛ն: Ռ...»: Ռուսական Թնդանօթք զառաջինն գոռացին: Տեւա ունէր Զինացիներէն առնուած դանդաղ զրահաւոր մը, որ սակայն հաստ զրահ ունէր, և դիւրաւ պիտի չընկղմէր: Այս հին զրահաւորն էր որ առաջին հարուածները կրելու բախտն ունեցաւ, բայց Ռուսք այնքան գէշ նշան կ'առնէին ալեծուփ ծովին վրայ որ ո՛չ մէկ ռումբ կրցան դըպցնել անոր: Տեւա տակաւ քաշուեցաւ դէպ ի Ճապոնի եզերքը, իբր թէ տեղի տալով Թշնամիին գերազանցութեանը: Ռուսք տեսան որ Ճապոնցիք կ'փախէին, և իրենց բոլոր ույժով հալածեցին: Այսպէս յառաջացան բաւական տեղ, մինչեւ որ իրենց ամբողջ տորմիղով եկան մտան Զաւշիմայի և ճապոնական եզերքին մէջտեղը: Այս էր ահա Թօկօյի կողմէ լարուած ծուղակին վայրը: Այս էր ահա հոգեբանական վայրկեանը: Այն ատեն, քանի մը երեւցան խեղճ Ռօժտեսդվենսքիի աչքին: Դէպ ի հիւսիս ուղղելով իր հեռադէտը, տեսաւ որ Թօկօյի զրահաւորները սրընթաց կ'ընթանային արեւմուտքէն դէպ արեւելք, հիւսիսի ճամբան (դէպ ի Վլատիվօստօք տանող ճամբան) կտրելով իր առջեւ, մինչ Քամիմուրայի զրահակիր յածանաւերու տորմիղը նոյն շարժումը կ'ընէր զուգահեռաբար՝ Ռուսաց ետեւի կողմէն, Զաւշիմայի հարաւային ծայրէն դէպ Ճապոնի եզերքն ուղղուելով: Եւ ի լրումն աղետից, պահ մը առաջ իր առջեւէն փախչող Տեւան անգամ ուժովցած իր վրայ կուգար, զարնելով իր երկրորդական նաւերը: Ահա այսպէս երեք կրակի մէջ առնուելով, հազիւ երեք քառորդի մէջ յաղթուեցաւ Պալթիկի տորմիղը, և անկէ ետքը ճապոնական Թորփիլանաւերուն գիշերային յարձակումն և հետեւեալ օրն իր ջախջախ մնացորդներուն հալածումը Ճապոնցիներուն կողմէ՝ ռուսական Մեծ Արմատային հոգեվարքն եղան լոկ: Այս դէպքեր այսօր հանրածանօթ են ամէն մանրամասնութեամբ, բայց ինչ որ առաջին անգամ կ'յայտնուի, միեւնոյն 203 թիւին երկիցս այնքան կարեւոր դեր մը կատարած ըլլալն է ճապոնցի ազգին ճակատագրին մէջ: Մի՛ հաւատաք ճակատագրի, եթէ կրնաք:

ՄԻՔԱՏՈՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱԳԻՐՆ ԱՌ ԲԱՆԱԿՆ ԵՒ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.—Հոկտ. 16ին, Միքատօն հետեւեալ պատգամագիրն ուղղեց ճապոնական Բանակին և Նաւատորմին.—«Բանակին և Նաւատորմին մէջ ծառայող մեր սիրեցեալ հպատակներուն նախապէս հրահանգներ տուինք Հինգ Յօդուածի մէջ, ուր ամփոփուած է Բանակին և Նաւատորմին մէջ ծառայողներու ոգին: Երբ Մէյճիի (1894—95) 27րդ և 28րդ տարիներուն մէջ պատերազմ տեղի ունեցաւ, Մեք հրահանգներ տուինք, որպէս զի անոնցմով առաջնորդուիք, Պետութեան ապագային համար: Տասը տարի անցաւ, Բանակն ու Նաւատորմը, համընթաց ընթանալով աշխարհի զարգացման մեծ յառաջդիմութիւն ըրին: Դժբախտաբար, անցեալ տարի պատերազմ ծագեցաւ Ռուսիոյ դէմ: Փոխադարձ պարտաւորութիւնները կատարելու համար ձեր հաւաքական ճիգերը, միացած աննման ռազմավարութեան մը, և օգտակարապէս գործածելով յարձակման բոլոր պատեհ առիթները, շահեցուցին մեծ և աննախընթաց յաղթանակներ ծովու և ցամաքի վրայ: Մեր կայսրութեան փառքն ու պատիւն այս կերպով յայտնուեցան, և Մեր յոյսերն իրականացան: Շնորհիւ ձեր ուղղամտութեան և քաջութեան, ձեռք բերինք պատերազմին ամբողջ նպատակակէտը, և շատ գոհ մնացինք: Այն երկնառաք պարտաւորութիւնները, զորս կ'պարտինք մեր նախնեաց և առհասարակ մեր բոլոր ժողովրդեան, լիուլի կատարուեցան: Կ'ցաւինք անոնց համար որ ինկան ճակատամարտներու մէջ, անոնց վրայ՝ որ մեռան հիւանդութենէ և անոնց վրայ՝ որ խեղանդամ մնացին: Այժմ հաշտութիւն կնքեցինք Ռուսիոյ հետ: Մեր Բանակին ու Նաւատորմին փառքը բարձրացաւ մեր ժողովուրդին փառքին հետ: Ազգին պետութեան համար ձեր պատասխանատուութեան բեռը պիտի ծանրանայ: Ձեզմէ ամէն ոք, գործօն ծառայութեան մէջ մնայ թէ տուն դառնայ, պէտք է կատարէ Մեր կամքը, և հետեւի հաւատարմօրէն Մեր հրահանգներուն: Կ'սպասենք որ կատարէք ձեր պարտաւորութիւնները, իբր Մեր զօրավիգները, և անընկճելի կերպով լնուք ձեր պարտքն հանդէպ ձեր երկրին:»

ՏՈՎԱԿԱԼ ԹՕԿՕ.—Տէյլի Թելէկրաֆի Իգէր Թղթակիցը կ'հեռագրէ.—«Իգէր ծովախորշին մէջ ճապոնական նաւատորմին հաւաքումը վեհաշուք տեսարան մը կ'ընծայէ: Մինչեւ հաշտութեան վաւերացումը մարտանաւերը պատերազմական վիճակին մէջ պահուեցան կատարելապէս, և ո՛ և է գործողութեան ձեռնարկելու պատրաստ: Այսօր Եամատօ գացի նոյն կառախումբով, ուր նստած էին նաեւ ծովակալ Թօկօ ու իր սպայակոյտի սպաները, որ վաղը պիտի երթան գոհաբանութիւն մատուցանելու այն սրբարանին մէջ որ նուիրուած է կայսերական նախնեաց ոգիներու պաշտամանն: Երկաթուղիի գիծին երկու կողմը խուռն բազմութիւն հաւաքուած էր, և ծովակալը խանդավառ ցոյցերով ողջունուեցաւ: Տեսայ մարդիկ որ երկրպագեցին անոր, որպէս թէ անիկա աստուած մը ըլլար: Եամատոյի մէջ հարիւր հազարաւոր ժողովուրդ հաւաքուած էր, և մէկ հատ իսկ Եւրոպացի չկար անոնց մէջ: Ժողովրդեան ալիք մ'էր որ կ'տատանէր, և ամենուստ «պանզա՜յ» աղաղակը կ'բարձրանար: Վաղուան արարողութիւնը պարզ, այլ մեծվայելուչ պիտի ըլլայ և զուտ ճապոնական նկարագիր պիտի ունենայ: Տովակալ Թօկօ գոհաբանութիւն պիտի մատուցանէ Երկնից և աստուածներու օժանդակութեան համար:»

ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ իր Տիկնոջ հետ անցեալ Եշ. ճամբայ ելաւ զբօսնաւի պէս յարդարուած Րինօուն յածանաւով, որուն կ'հետեւին ուրիշ մարտանաւեր, Հնդկաստան ուղեւորելու համար, ուր իբր չորս ամսուան շրջան մը պիտի ընէ, այս կերպով ամբողջացնելով այն պտոյտը զոր մի քանի տարի առաջ կատարեց աշխարհի չուրջը՝ անգլիական ամէն գաղթավայրերու մէջ: Միջերկրականի անգլ. նաւատորմը զինք պիտի դիմաւորէ, և առաջնորդէ մինչեւ Սուէզի ջրանցքը: Նոյմ. 9ին (Ն. Տ.) պիտի հասնի Պոմպայ, ուստից պիտի մեկնի դէպի Միջին և Վերին Հնդկաստան, Դեկտ.ի վերջը պիտի ժամանէ Կալկաթա, անկէ դէպ ի Հիմալայայի մօտերը պիտի դիմէ, յետոյ Պիրմանիա պիտի անցնի, ապա ծովով Մատրաս պիտի երթայ, և հարաւային Հնդկաստան շրջելէ ետքը, նորէն դէպ'ի հիւսիս պիտի ելնէ, և ի վերջոյ Պարսից ծոցին վրայ, ի Քուէթայի պիտի այցելէ: Այս ճամբորդութիւնը ճիշդ 30 տարի առաջ Էտուարտ Թագաւոր կատարեց երբ գահաժառանգ էր, բայց անկէ ի վեր ի՛նչ մեծ բարեփոխում: Այն ատեն միայն 7,000 մղոն երկաթուղի կար Հնդկաստանի մէջ, այսօր 27,000 մղոն է երկաթուղիներուն երկայնքն Հնդկաստանի մէջ, որով այժմեան գահաժառանգն աւելի դիւրաւ պիտի ճամբորդէ և կարճ միջոցի մէջ շատ աւելի տեղ պիտի տեսնէ: Բոլոր Հնդիկներն իրենց Վեհապետը կ'կոչեն Քայզար—ի—Հինտ, և անոր որդին կ'անուանեն Շահզատա: Ամէն կողմ կ'պատրաստուին բացառիկ պատիւներով ընդունելու իրենց կայսրութեան գահաժառանգ իշխանը:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ.—Բարիզի քաղաքապետական խորհրդոյ անդամներն անցեալ երկուշաբթի Լոնտոն հասան ընկերակցութեամբ հիւրընկալ մասնախումբին պատուակալ քարտուղար Լորտ Էլչօի, հարիւրապետ Հէվֆիլի և Սըր Թօմաս Պարքլէյի: Տուվրի քաղաքապետը՝ համազգեստ հագած, երկճղի գլխարկ դրած, սուրը մանեակով և ոսկի գաւազանով, գաւազանակիրներէն շրջապատուած, քառափին վրայ կ'սպասէր Ֆրանս. քաղաքապետական խորհրդոյ անդամոց դէպ ի Լոնտոն մեկնումի միջոցին: Խանդավառ հռչ... գոյներու մէջ մեկնեցաւ կառախումբը: Չէրինկ Քրոսի կայարանին մէջ, ի Լոնտոն, ընդունելութիւնը ջերմագին եղաւ: Կառարան եկած էին Լոնտոնի գաւառ. ժողովին նախագահն և տիկինը, որոնց կողմէ յառաջացաւ Բարիզի քաղաքապետական ժողովոյ նախագահ Մ. Պոռւս, և մի առ մի ներկայացուց Ֆրանս. քաղաքապետական խորհրդոյ 60 անդամները: Գաւառ. ժողովոյ անդամներն որք կ'հիւրասիրէին Ֆրանսացիները, իրենց տունը տարին իրենց հիւրերը չքեղ լանտոներով որոնց ձիերը Ֆրանսական գոյներով զարդարուած էին: Կայարանը զարդարուած էր Ֆրանս. դրօշներով, և դուրսը խռնուած բազմութիւնը խանդավառ հռչակներ կ'արձակէր: Հանրակառքերը չէին կրնար երթեւեկել այլ եւս, և համակրական արտայայտութիւններ կ'կրկնուէին իւրաքանչիւր լանտոյի երեւնալուն: Յաջորդ օրը, Հոկտ. 17, Բարիզի քաղաքապետական խորհրդոյ անդամներն հաւաքուեցան «Քաղաքապետական և Կոմսութեան Քլիւպ»ին մէջ, ուրկէ ժամը 11ին լանտօներով Պըքինկէմի պալատը գացին, և ներկայացան Էտուարտ Թագաւորին: Ճամբան հեծեալ պահակազօրաց զօրանոցին առջեւէն անցնելնուն, հեծելազօրաց զումարտակ մը զինուորական պատիւներ ընծայեց իրենց: Ճամբուն ամբողջ երկայնքը, ժողովուրդը թաշկինակներ և գլխարկներ շարժելով կը յայտնէր իր ջերմ համակրութիւնը: Պըքինկէմի պալատն հասնելնուն, Ֆրանսացի հիւրերը, ընկերակցութեամբ Գաւառային Ժողովի անդամներուն, առաջնորդուեցան ընդունելութեան սրահն, ուր ... ներն և յետոյ հնութեանց նշանաւոր ... սպասեցին՝ ընկերակցութեամբ Ֆրանսական դեսպան Մ. Քամպօնի: Ճիշդ ժամը 12ին հրաւիրուեցան Գահոյից Դահլիճը, ուր Էտուարտ Թագաւորը, հրեաազօրաց զօրավարի համազգեստով, ոտքի կեցած էր: Սեննեկապետը բոլոր հիւրերը մի առ մի ներկայացուց Ն. Վեհափառութեան, որ անոնց ձեռքը սեղմեց՝ սիրալիր խօսք մ'ուղղելով իւրաքանչիւրին: Ընդունելութենէն ետք այցելուները լանտօներով պտտեցան Լոնտոնի գլխաւոր պողոտաները, Օքսֆորտ Սդրիդ, Րիճէնդ Սդրիդ, Սդրանտ, ևն. ուր ժողովուրդ խռնուած էր միշտ: Յետոյ գացին հրշէջ զօրաց բանակետղը, ուր հացկերոյթ մը տրուեցաւ իրենց, և յետոյ նոյն զօրաց կողմէ հրշէջութեան զանազան փորձեր կատարուեցան:

⁂ Երեքշաբթի կէսօրէն ետք Բարիզի Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամներն ընդունուեցան Լոնտոնի գաւառական ժողովի նստարահը, եւ ներկայ գտնուեցան նոյն ժողովի նստին: Նախագահն՝ Մր. Քօրնուէլ՝ բարի գալուստի ջերմագին բանախօսութիւն մ'ըրաւ, ուրախութիւն յայտնելով որ երկու մեծ քաղաքներու (Լոնտոն և Բարիզ) ժողովրդոց կողմէ ընտրուած ներկայացուցիչներն առաջին անգամ ըլլալով կ'գտնուին միեւնոյն յարկին տակ, և յարեց թէ Լոնտոնի մէջ երբեք չպիտի մոռցուի գաւառական ժողովին եղած այս պատիւը՝ Բարիզի քաղաքապետական ժողովոյ անդամոց կողմէ: Այս խօսքերուն՝ նոյնքան ջերմագին բանախօսութեամբ մը պատասխանեց Բարիզի քաղաքապետական ժողովոյ նախագահ Մ. Պոռւս:—Նոյն իրիկունը մեծ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Մր. Քօրնուէլի կողմէ Օթէլ Սէսիլի մէջ, ուր ներկայ էին իբր 400 հրաւիրեալներ, ի մէջ այլոց Ֆրանս. դեսպան Մ. Քամպօն, Եւէքսի կոմսը, Լորտ Րըզէլ, Լորտ Սանտըրզ, Լոնտոնի Լորտ Քաղաքապետը, Լորտ Էյվպըրի (Համբաւաւոր Սըր Ճոն Լըպօք), Մր. Րըյի և Խորհրդարանի ուրիշ անդամներ, Սըր Թոմաս Լիբդըն, Սըր Թօմաս Պարքլէյ, ևն.: Այս առթիւ բազմաթիւ բաժակաճառեր արտասանուեցան: Մր. Քօրնուէլ իր բաժակը պարպելէ ետք Էտուարտ Թագաւորին, Թագուհիին և նախագահ Լուպէի կենաց, բաժակաճառ մը խօսեցաւ ի պատիւ իր հիւրերուն: Ըսաւ թէ իր բաժակը կ'պարպէ ի դիմաց համայն Լոնտոնի՝ համայն Բարիզի կենացը, ջերմագին բարեգալուստ մաղթելով անոր: Բայց Մր. Քօրնուէլ մասնաւորապէս չեշտեց թէ Բարիզի և Լոնտոնի ներկայացուցիչներուն այս հաւաքոյթին պէտք չէ ոչ—քաղաքական մեկնութիւն մը տրուի ուրիշ ո և է քաղաքի կամ ժողովրդեան կողմէ, և թէ համոզուած է որ Բարիզի քաղաքապետական ժողովն ալ միեւնոյն հաստ համոզումն ունի: Ֆրանսական դեսպան Մ. Քամպօն ի պատիւ Մ. Լուպէի արտասանուած բաժակաճառին պատասխանելով, շնորհակալութիւն յայտնեց Լոնտոնի գաւառական ժողովին նախագահին կողմէ եղած պատուին համար, և յարեց. «Արտասահմանի և նոյն իսկ Ֆրանսայի մէջ, արտաքոյ Բարիզի, երբեմն խիստ դատաստաններ կ'ըլլան Բարիզցիներուն համար: Իրաւ է որ մէկ քանի լաւ ձիրքեր կ'ընծայուին անոնց, բայց շատ թերութիւններ կ'վերագրուին և գուցէ չկան աշխարհի մէջ այնպիսի մարդիկ, որոց վրայ այնքան լաւ և այնքան գէշ բաներ խօսուին: Կ'խնդրեմ որ հաւատաք թէ արժանի են եղած լաւ խօսքերուն, գալով գէշ խօսքերուն, հաւանաբար շատ նուազ պիտի ըլլային ատոնք, եթէ Բարիզցիք իրենք իսկ ամէնէն աւելի չչարախօսէին իրենց վրայ: Բարիզցիները միշտ և ամէն շրջանի մէջ քննադատութեան մարմաջն ունին, և մասնաւոր հաճոյք կ'զգան քննադատելով իրենց մարդիկն և քաղաքական վարչութիւնները: Արդ, ամէն վայրկեան կ'հանդիպիմ Բարիզէն դարձող Անգլիացիներու, որք հիացմամբ կը խօսին Բարիզի և անոր քաղաքապետական կազմակերպութեան առաւելութիւններուն վրայ: Համոզուած եմ որ երբ Լոնտոնի գաւառական ժողովը Բարիզ այցելէ, պիտի նշմարէ թէ մեր մայրաքաղաքը հետեւելի շատ գեղեցիկ օրինակներ կ'ընծայէ: Համոզուած եմ նմանապէս թէ մեր քաղաքապետական խորհրդականները Թանկագին դասեր պիտի քաղեն հոս: Այս փոխադարձ այցելութեանց գեղեցիկ առաւելութիւններէն մէկն ալ այն է որ այցելուները կրնան յառաջդիմութիւններ մըտցնել երկու մեծ քաղաքներուն քաղաքապետական վարչութեանց մէջ: Այս այցելութիւններն և այն սիրալիր ցոյցերն որոց առիթ կ'ըլլան, նշանն են երկուց երկրաց յարաճուն համակրութեան, և այս համաձայնութեան ըրած յառաջդիմութիւնները մեծ մասամբ արդիւնքն են Վեհ. Էտուարտ Թագաւորին և Նախագահ Լուպէի նախաձեռնութեան: Սրտագին կ'մասնակցինք այն բաժակաճառներուն զորս արտասանեցիք Էտուարտ Թագաւորին և Նախագահ Լուպէի կենացը:» Յետոյ խօսք առաւ Բարիզի քաղաքապետական Ժողովին Նախագահ Մ. Պոռւս. ներբողեց Լոնտոնի, զոր նոր ժամանակներու հսկայ քաղաքն անուանեց, «աւելի մեծ քան հինն Բաբելոն և Մեմֆիս»: Յիշեց թէ անգլեֆրանսական սիրալիր համաձայնութենէն առաջ «քաղաքապետութեանց համաձայնութիւնը» գոյացած էր: Յարեց թէ Ֆրանսացիք չեն մոռցած Էտուարտ Թագաւորին Բարիզի քաղաքապետարանին այցելելու ատեն ըսած խօսքը թէ «Երբ Բարիզ կուգամ, ինքզինքս իմ տանս մէջ կ'զգամ:» Մ. Պոռւս ակնարկելով երկու երկիրներուն մղած պայքարներուն, ըսաւ թէ այդ պայքարներէն պէտք է յիշել միայն այն յարգանքը, զոր պէտք է ունենան հաւասար ուժի և քաջասրտութեան տէր երկու երկիրներ իրարու հանդէպ: «Ասոր համար է որ, յարեց, Բարիզը մեր հաւաքածոներուն մէջ մեծ յարգանքով կ'պահենք ձեր քաջերը և մեծ Նէլսընին հրամայած Վէօքըլէ մարտանաւուն չղթան և պղինձը: Մեր քաղաքապետական սէրն ամուր է և բարոյական բարձր արժէք մ'ունի անոր համար որ չունի ո և է չահադիտական նպատակ:» Մ. Պոռւս խօսքը վերջացուց, հրաւիրելով իր հիւրընկալներն որ Բարիզ այցելեն:

Նոյն իրիկունը Բարիզի քաղաքապետական խորհրդականները ներկայ գտնուեցան Լոնտոնի Գաւառ. Ժողովին մէկ անդամին տիկնոջ՝ Լէտի Լիդլօսի կողմէ տրուած փայլուն երեկոյթին, ուր հրաւիրեալներու թիւը 700ի կ'հասնէր, և ուր կ'գտնուէին ի մէջ այլոց Լորտ Լէնստաուն, Մ. Քամպօն ևն.:

Դչ. առտու Ֆրանսացի հիւրերն այցելեցին Ֆրանսական հիւանդանոցը: Յետոյ գացին Հիւկ Մեսըրնի բարձրագոյն վարժարանը, ուր «Լա Մարսէյյէզ»ով, և «Տէր պահէ Թագաւորն» երգով ընդունուեցան: Այս այցելութենէն վերջ ներկայ գտնուեցան Քինկսուէյ և Օլտուիչ նոր փողոցներուն բացման հանդէսին, ուր եկած էին Էտուարտ Թագաւորը, Թագուհին, և Ներքին գործոց նախարարը, և ընդունուեցան Մր. Քօրնուէլի կողմէ: Էտուարտ Թագաւորը նստելէ առաջ սեղմեց Մ. Պոռւսի ձեռքը: Յետոյ Մր. Քօրնուէլ ճառ մը խօսեցաւ, որուն պատասխանեց Թագաւորն որ ի վերջոյ Մր. Քօրնուէլի կողմէ ներկայացուած ոսկի բանալիով մը բացաւ նոր փողոցին դուռը՝ ելեկտրական կոճակի մը միջոցաւ: Արարողութենէն ետքն Էտուարտ Թագաւորը Մ. Պոռւսը կանչելով, ներկայացուց Թագուհիին, որ անոր սիրալիր խօսքեր ուղղեց, ջերմագին հռչակներու մէջտեղ: Վեհապետներու մեկնումէն ետք, Ֆրանսացի հիւրերը լանտօներով քաղաքապետարան գացին, ուր Լորտ Քաղաքապետ հացկերոյթ տուաւ իրենց:

⁂ Պաթի քլիւպը միաձայնութեամբ որոշեց որ Շբ. օր Նէլսընի արձանին վրայ անգլ. մեծ ծովակալին ի պատիւ դրուելիք պսակէն զատ, ուրիշ պսակ մ'ալ դրուի Դրաֆալկարի նաւամարտին մէջ մեռնող ֆրանսացի նաւազներուն ի յիշատակ: Այս նպատակով հանգանակութիւն մը բացուած է:

ՄԱՐՈՒՔԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Թանճէրի անգլ. դեսպանատունն հետեւեալ տեղեկութիւնները կ'ուտայ Անճէրայ ցեղին կողմէ Անգլիացի երկու սպաներու գերի առնուելուն վրայ: Այս սպաները, ծովային հետեւակազօրաց հարիւրապետ մը և տեղակալ մը, մաս կ'կազմէին Ճիպրալթարէն Սէուտա ղրկուած զօրքերու, որոնք անցեալ Ուրբաթ Դէգուանի և Սէուտի միջեւ Նէկրօ հրուանդանին մօտ խըրած անգլիական Սէօֆթէն մարտանաւը ջուրէն երեւան հանելու համար պէտք եղած աշխատանները բերած էին հոն: Իրենց պաշտօնն ի գլուխ հանելէ ետքը, երկու սպաները Սեւտա կ'դառնային, 18 բնիկ ջորեպաններու և սպանիացի առաջնորդի մ'ընկերակցութեամբ: Երբ հասան Սէուտայէն հազիւ մէկ ու կէս ժամ հեռաւորութեամբ գտնուող Քասդիլլէյօսի մօտ, յարձակում կրեցին զինեալ բնիկ հրոսախումբի մը կողմէ, որուն գլուխը կ'գտնուէր վերջերս Դանճէրի մէջ բանտարկուած Վալիէնդ անուն աւազակին եղբայրը: Անգլիացի սպաներուն ուղեկցող բնիկները փախան, և աւազակներուն ձեռքը Թողուցին երկու սպաներն և անոնց Սպանիացի առաջնորդը, զորս լեռը տարին նոյն աւազակները, բայց ազատ Թողուցին Սպանիացի առաջնորդը, որպէս զի Սեւտայի կառավարիչին տանի անգլ. սպաներուն կողմէ գրուած նամակներ, որոցմով նոյն սպաները կ'յայտարարէին թէ Վալիէնդի եղբայրը զիրենք իբր պատանդ վար կ'դնէ, որպէս զի այս վերջինը բանտէն ազատ արձակուի: Դանճէրի անգլ. դեսպանատան գործակատարն իրողութիւնն իմացուց Էմիրին ներկայացուցիչին, որ փութաց նամակ գրել Մարոքի կառավարութեան գործակալներուն և Անճէրայ ցեղին երեւելիներուն, որպէս զի գերի բըռնուողներուն ազատ արձակման համար միջամտեն: Հաւանական կ'նկատուի որ Վալիէնդն ազատ ձգելու հաւանի Մարոքի կառավարութիւնը, բայց կ'վախցուի որ անգլ. սպաները լեռը տանող աւազակները մի գուցէ աւելի ծանր պահանջումներ ընեն: Այս իրողութիւնը մեծ յուզում պատճառած է Դանճէրի մէջ, որուն չուրջն աւազակներն իրենց յանդգնութիւնը կ'աւելցնեն:

⁂ Անգլ. սպաներու լեռը տարուիլն հանրային կարծիքն զբաղեցնող միակ իրողութիւնը չէ սակայն: Անգլ. Զէօ... Թորփիլահալածն ալ Ճիպրալթար հասնելուն ծանուցած է թէ Մաւրիտանացիք կրակ ըրին իր վրայ Սեւտայի և Մէլէսի միջեւ, և գնտակները ծակեցին նաւուն ծխանը: Ելեկտրական լոյսով խուզարկուեցաւ ծովեզերքը, բայց յարձակողները չտեսնուեցան: Մարդու կորուստ չկայ բնաւ:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ.—Բարիզի Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամոց Լոնտոն այցելութեան առթիւ չահեկան է մէկ քանի տեղեկութիւններ տալ Լոնտոնի և իր հռչակաւոր «Միջնաքաղաք»ին վրայ: — Լոնտոն համադրութիւն մ'է զանազան տարրերու, զորս հնար եղածին չափ միացնելու ջանք եղած է քանի տարիէ ի վեր, բայց այս ջանքերը չեն յաջողած: Գաւառական Ժողովն այս անկատար միացման գլխաւոր զօրանակն է, և թէեւ իր իրաւասութիւնը կ'տարածուի ամբողջ քաղաքին վրայ, բայց նախկին ոստ... գրութիւնը կ'շարունակուի: Լոնտոն միեւնոյն տարածութիւնը չունի զանազան վարչութեանց տեսակէտով: Քաղաքային հանգամանօք Լոնտոն 305 քառ. քիլոմեդր տարածութիւն ունի: Քաղաքական տրուարձանները՝ այսինքն ընտրական շրջանակները՝ 185 քառ. քիլոմեդր են միայն: Ընդհակառակն ոստիկանական շրջանակը, որու մէջ կ'գտնուին քաղաքին բոլոր տրուարձանները, իբր 1800 քառ. քիլոմեդր տարածութիւն ունի: Գաւառական ժողովէն ետք կուգան երկու տեսակ վարչութիւններ: Նախ Թաղային դիւանները կան, որք Բարիզի Թաղապետութեանց հետ կրնային բաղդատուիլ, եթէ անոնց չափ լայն իրաւասութիւններ ունենային: Յետոյ կուգան ժողովրդապետական դիւանները, որ շատ պզտիկներու մէջ Թաղային դիւաններուն յարենման իրաւասութիւններ ունին: Ասկէ զատ կան նպաստամատոյց յանձնաժողովներ, առողջ. մասնախումբեր, աշխատութեան դիւաններ, դպրոցական վարչութիւններ, Թէմզի՛ յանձնաժողովը, Ուէսդմինսդրի եկեղց. ժողովը: Եւ այս ամէնէն աւելի կայ Լոնտոնի Միջնաքաղաքը, ակնածելի կազմակերպութիւն մը, որ դարերէ ի վեր կ'աճէ, և կ'պահպանէ վաղնջական յարգելի աւանդութիւններ: Լոնտոնի միջնաքաղաքը բուն իսկ Լոնտոնի հազիւ մէկ հարիւրերորդը կ'կազմէ, և մէկ վեցհարիւրերորդը՝ մեծագոյն Լոնտոնին, որ ոստիկանական շրջանակը կ'կազմէ, իբր 270 հեքթար տարածութեամբ: Բայց անպարտ կ'մնայ իր ինքնուրոյնութեան և հարստութեան ազդեցութիւնը: Հին դարերու մութին մէջ կորսուած է իր քաղաքապետական կազմութեան սկզբնաւորութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ, Միջին Դարու կէսէն ի վեր, Լոնտոնի Միջնաքաղաքն ի գործ կ'դնէ իր անկախ իրաւասութիւնը: Իր քաղաքացիները գերծ էին տուրքէ, և այնպէս մնացին մինչեւ 1855, երբ նորակազմ կանոնադիր մը հաշտեցուց հին գրութեան մէկ քանի մանրամասնութիւնները՝ նոր պէտքերուն հետ: Բայց իրենց հիմնական մէջ յարգուեցան Լոնտոնի միջնաքաղաքին իրաւասութիւնները:

Այդ միջնաքաղաքը կոմսութիւն մը կ'կազմէ, և վարչութեանը տակ կ'գտնուի Լորտ քաղաքապետի մը որ ամէն տարի Նոյմ. 8ին երդման արարողութիւնը կ'կատարէ, և յաջորդ օրը կ'ընէ իր հանդիսաւոր մուտքը, որմէ ետքը քաղաքապետական ապարանքին՝ Կիլտհոլի մէջ չքեղ հացկերոյթ մը կ'տրուի: Այս արարողութեան առթիւ մէջտեղ կ'հանուին հին ժամանակներու կառքերը, զինանշանները, համազգեստները, ևն.: Լորտ Քաղաքապետը ծանր պատմուճան մը կ'հագնի, և հսկայ կեղծամ մը կ'կրէ: Իրեն օգնական քաղաքապետական խորհրդականները կ'օժանդակեն իրեն: Այդ օրը կ'սկսին իր պաշտօնին յատուկ պատիւներն և պարտականութիւնները: Տարեթոշակն է 10,000 ոսկեբլին, որ չի բաւեր այն ծախքերուն զորս հարկադրուած է ընել վաղեմի սովորութեանց համաձայն: Լորտ Քաղաքապետը բազմաթիւ առանձնաշնորհութիւններ ունի: Առանց ամէնէն հետաքրքրաշարժն այն է որ իրաւունք ունի արգիլել զինեալ զօրքերու միջնաքաղաքին մէջէն անցքը: Այս ամէնը շատ տարօրինակ և հնադարեան կրնան թուիլ, բայց ամէն պարագայի մէջ հիանալի է Լոնտոնի քաղաքապետական կազմակերպութիւնը, անցեալ իրերու հանդէպ սրբանուած յարգանքն և այն խորունկ համեստախոհութիւնը, որոնք անգլ. ժողովրդեան էական յատկանիշները կ'կազմեն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԼՈՒՊԷ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ.—Նախագահ Լուպէ երէկ Սպանիա ուղեւորեցաւ այցելելու սպանիական արքունեաց: Վերջնապէս որոշեալ ծրագրին համեմատ, Մ. Լուպէ իր Մատրիտ ժամանման օրը, Պալատին մէջ տրուելիք հացկերոյթէն առաջ իր ներկայութեանը պիտի ընդունի Մատրիտի Ֆրանս. բարեգործական ընկերութեան դիւանն և գաւառական ընկերակցութեանց պատուիրակները: Հանդիսական ներկայացումներ պիտի տրուին Օբէրայի, և Զարզուէլա թատրոններուն մէջ: Հոկտ. 24ին հացկերոյթ պիտի տրուի քաղաքապետարանին մէջ, և կէս օրէն վերջ ցլամարտ տեղի պիտի ունենայ: Հոկտ. 25ին ամբողջ օրը, և յաջորդ օրը մասամբ որսորդութիւններ պիտի կատարուին ի Ռիօ Ֆռիօ, և յետոյ Նախագահ Լուպէ Արքունիք պիտի դառնայ հրաժեշտ առնելու արքայական գերդաստանէն, եւ նոյն օրն իսկ պիտի մեկնի դէպի Լիզպօն: Հոկտեմ. 25ին Նախագահը Մատրիտի մէջ պիտի այցելէ Սէն—Լուի Հիւանդանոցը, և հիմնարկէքը պիտի կատարէ Ֆրանս նոր դպրոցին, և 26ի առտուն իր ներկայութեանը պիտի ընդունի Ֆրանսական գաղթականութեան անդամները: Հոկտ. 25ի գիշերը Ֆրանս. դեսպանատան մէջ չքեղ հացկերոյթ մը պիտի տայ Սպանիոյ Թագաւորին, նախարարներուն եւ աւագանիին: Այս առթիւ դեսպանատունն և պարտէզը չքեղ կերպով պիտի լուսավառուին:

ՄԱՏԱԿԱՍԿԱՐԻ կուսակալ Զօր. Կալիէնի հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Կը հաւաստուի թէ Ֆրանսայի Նախարարաց Խորհուրդն անոր յաջորդ պիտի անուանէ երեսփոխան և Լիօնի քաղաքապետ Մ. Օկանեէօր: Կ'ըսուի թէ Զօր. Կալիէնիի պաշտօն պիտի յանձնուի ընդհ. հսկողութիւն մը կատարել Ֆրանս. բոլոր սատացուածքներու գաղթային զօրքերուն, բայց Հնդկաչինի և Տաղ. Արեւելքի Ֆրանս. զօրաց հսկողութիւնը պիտի կատարէ Զօր. Վուառօն: Զօր. Կալիէնի Մատակասքարի զօրաց վերին հրամանատար անուանուած էր Զօր. Վուառօնի տեղ, և 1896 Սեպտ. 28ին նոյն կղզիին կուսակալութեան կոչուած:

ՕՐ. ԱԼԻՍ ՐՈՒԶՎԷԼԴ Ամերիկա դարձաւ Փիլիպպեաններէ, Ճափոն և Զինաստան ըրած ուղեւորութենէն, բազմաթիւ նուէրներով բեռնաւորուած: Այս առթիւ չահեկան խնդիր մը ծագեցաւ: Օր. Ալիս Րուզվէլդ պէ՞տք էր որ մաքսատուրք վճարէր այդ նուէրներուն համար, որոնց համագումար 500,000 ֆր. արժէք գնահատուած է, թէեւ կ'ըսուի թէ չափազանցուած է այդ արժէքը: 60% ներածման տուրք հաշուելով, Օր. Րուզվէլդ պիտի պարտաւորուէր 300,000 ֆր. տուրք վճարել: Գանձային նախարարը չկրնալով որոշում մը տալ, գնաց հրահանգ խնդրեց նոյն ինքն Նախագահ Րուզվէլդէն, որ յայտարարեց թէ իր աղջկան բեռներուն համար ալ ճիշդ այն ընթացքը պէտք է բռնել, որուն կ'ենթարկուին ուրիշ բոլոր ուղեւորները:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Մասաչուսէց նահանգին Ֆօլ Րիվըրի բամպակի գործարանատէրերն որոշեր են 5% աւելցնել իրենց գործաւորներու աւարչէքը, նաեւ չահերու բաժնեկից ընել զանոնք: Այս կրկին որոշումները պիտի սկսին գործադրուիլ Հոկտ. 25էն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՈՎԱՅԻՆ ԱՀԱՒՈՐ ՏՐԱՄ.—Նիւ Եօրքէ կ'հեռագրուի անցեալ երեքշաբթի Թուով.—«Երկու սեւամորթ նաւազներ, Ուիլեամ Թոմաս և Ուիլեամ Ուոտըրզ, նաւաբեկութեան մը աւելի մանրամասնութիւնը բերին: Ամերիկեան Վան Բէնկ նաւուն նաւազներէն իրենք միայն ողջ մնացած են, և զիրենք ազատած է Բէլլ շոգենաւակը: Չորս օր և չորս գիշեր մնացեր են Հիւս. Ատլանտեանի վրայ, տեղալի անօթութենէ և ծարաւէ տառապելով: Վեց նաւազ չկրնալով տոկալ այս ահռելի տանջանքներուն, ինքզինքնին ծով նետեցին և խեղդուեցան: Վան Բէնկի նաւապետը, Մաքօուէլ, և օգնականը, Էտուարտ Զէյգ, ամերիկացի էին, մեքենավարը գերման մ'էր: Բուռն փոթորիկ մը պատճառ եղաւ նաւաբեկումին. բոլոր նաւազները կառչեցան մնացին նաւուն պատռանին և կայմերուն վրայ. այսպէս անցաւ ամբողջ Ուրբաթ օրը, գիշերը ամեհի ալիք մը Արթէրը անուն նաւազի մը երկու սրունքները ջախջախեց, և ուրիշ մը, Կրէգէլ, առաւ իր հետ ծովուն յատակը տարաւ: Շաբաթ օր նաւը ծովամոյն եղաւ բոլորովին, և նաւազները լաստի մը վրայ մնացին: Արթէրըի առաւօտուն ցաւերն անկարագրելի էին, խեղճը վերջ ի վերջոյ հոգին աւանդեց նաւապետ Մաքօուէլի բազուկներուն մէջ: Ալիքները շարունակ կ'արշաւէին լաստին վրայ: Կիրակի օր յանկարծ նշոյլ մը ծնաւ հէգ նաւաբեկեալներուն մէջ, բայց ի զո՜ւր. ընդունայն կը շարժէին թեւերնին: Գիշերը, Զէյլ անուն նաւազը խելագարեցաւ, և ինքզինքը ծով նետելով խեղդուեցաւ: Ալիքները դուլ ու դադար չէին տար. նաւապետն ալ ինքզինքը ծով նետեց և մեռաւ: Գերման մեքենավարը պահած էր մտքին պայծառութիւնը, բայց կամաւ մահուան դիմող իր ընկերներուն օրինակն այնքան ազդեց իր վրայ որ ինք ալ ծով նետեց ինքզինք: Չորս հոգի միայն մնացած էր լաստին վրայ, վերջին զոհը եղաւ սեւամորթ մը, որուն մարմինը լաստին վրայ քաշեցին իր ողջ մնացած երկու ընկերները: Հինգ օր ետքը միայն ազատեցան ասոնք, զգայազիրկ վիճակի մէջ, 31 լիպրա կորսուած էին իրենց ծանրութենէն:

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆՔ ԱՄԵՐԻԿԱ.—Ամերիկացի քարոզիչներն ամէն Կիրակի սովորութիւն ունէին իրենց քարոզին մէջ քննադատել Մր. Ճօն Րաքֆէլըրը՝ աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը: Հիմա սակայն, Մր. Րաքֆէլըր լայն շունչ մը կ'առնէ. որովհետեւ նոյն քարոզիչներն այժմ մոռցած են Մր. Րաքֆէլըրն և բուռն քննադատութեան առարկայ կ'ընեն ամերիկեան ապահովագր.

ընկերութեանց գայթակղութիւնները։ Ամերիկացի քարոզիչները կ'ըսեն թէ այս գայթակղալից տարաքները պատճառ եղած են որ նոյն ընկերութիւնները վարկաբեկ ըլլան Ամերիկայի թէ Եւրոպայի մէջ, ուր ընդարձակ և յաջողուն գործառնութիւններ կ'ընէին։ Քարոզիչ մը, Վեր. Տօքթ. Րօպըրդ Մագ Արթըր, անցեալ Կիրակի ի Նիւ Եորք խօսած քարոզին մէջ Նիւ Եորքի Մուչուալ ընկերութեան անդամ Մր. Մագ Քըրդին և ընտանիքը նմանցուց Պիղատոսի և Հերովդէսի, որոց նման մոռցան իրենց ընտանեկան և կրօնական պարտաւորութիւնները, չահագործելու համար անմեղ ապահովագրեալները, ճիշդ ինչպէս Հերովդէս և Պիղատոս չահագործեցին անմեղ Յիսուսը։ Ուրիշ քարոզիչ մը, Տօքթ. Մէտիզըն Բեդերս, կարգ մը ապահովագր. ընկերութեանց անօրէնները խարեբայ անուանեց։ Մեծ հաւանութեան արժանացաւ իր այն յայտարարութիւնը թէ խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովն ի վեր հանեց Ամերիկայի ամէնէն անպատկառ խորդախութիւնը, որուն ցաւալի հետեւանքն այն եղաւ որ մէկ քանի անձեր հարստութեան մէջ կ'լողան, մինչ հազարաւոր ապահովագրեալներ զրկուած կ'մնան կեանքի անհրաժեշտ պէտքերէն։ Վեր. Տօքթ. Բարքհըրստ քննադատեց «անօրէններ որք ուղղութիւն չունին» և ակնարկելով Խորհրդարանի անդամոց և ապահովագր. ընկերութեանց, ըսաւ թէ երկուքն ալ միեւնոյն արատով արատաւորուած են։ Վերջապէս, Մուչուալ Լայֆի վարիչ Մր. Լուիս Թէպօտօ որ փեսան է նոյն ընկերութեան նախագահ Մր. Րիչարտ Մաքքարտիի, մինչ Կիրակի կ'զբօսնուէր Նիւ—Ճէրսիի եկեղեցին որուն ազդեցիկ մէկ անդամն է, ունկնդիր եղաւ քարոզի մը որուն մէջ բուռն քննադատութեանց առարկայ կ'ըլլային ապահովագրական գայթակղութիւններն և անոնց պատասխանատուները։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Սանիյէի առաջնան տրուեցաւ Իրատագէս խորհրդականաց անեկի օգնական Իպրահիմ պէյի և Գաւաթեմուրի կուսակալութեան ժառգ. ան Թէվֆիք էֆ.ի։ Բ. Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Ընդհ. Սպայակոյտի պաշտօնատան Դ. ճիւղին պաշտօնեայ սպայակոյտի գնդապետ Սապրի պէյի։ Լիւզաթի ոսկի չքադրամ տրուեցաւ Վան. Սուլթանին փեսայ Կայսերական Բարձր. Խալիս փաշայի։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ

Բարձր. Ֆաթմէ Հանըմ Սուլթանի չնորհուած Խանէտանը Ալ Օսման պատուանշանին ծանուցման մէջ սխալ մը եղած ըլլալով, կ'ուղղուի։

ՆԱՄԱԿ ՊԻՈՍ Ժ. ՊԱՊԻՆ. — Աւստրիայ նամակը զոր գրած է Պիոս Ժ. Պապ, և զոր յառ Կայս. Գահոյից մատոյց Մարոնի Պատրիարք Տ. Հոյէք.—

«Առ Արքայն Օսմանեան, Վեհափառ և գթառատ ՄԵԾՆ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ—ՒԼ—ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ.—Անցեալները տեղի ունեցած անիծեալ ոճրին վտանգէն Ձեր Կայս. Անձին, չնորհիւ Աստուածային օժանդակութեան և գթութեան պահպանման լուրն առնելով մեծապէս ուրախացայ, և խորհեցայ մասնաւոր պաշտօնեայ մը ղրկել Պոլիս, Ձեր Վեհափառութեան յայտնելու համար զգացած մեծ ուրախութիւնս եւ չնորհաւորութիւններս։ Բայց, Մարոնի Պատրիարք Իլիաս Փուղրոս Հոյէք որ հոս եկած էր այցելութեան, երբ ըսաւ թէ վերադարձին Ձեր Կայսրութեան Մայրաքաղաքը պիտի հանդիպի, յառ Կայս. Գահոյից մատուցանելու համար իր հաւատարմական զգացումները, յարմար դատեցի այս հոգեւոր պետին միջոցաւ յայտնել չնորհաւորութիւններս։ Ըստ որում այս նամակին կ'զուգադիպի Ձեր Կայս. Վեհափառութեան Ծննդեան տարեդարձը, որ ուրախութեան օր մ'է բոլոր Օսմանեան հպատակաց համար, չնորհաւորութիւններս կ'մատուցանեմ, նաև գոհութիւն՝ որ չնորհիւ Աստուածային Աջոյն զերծ մնացէք վտանգէն, և այս առթիւ Ձեր Կայս. Բարձր գթութեան կ'յանձնեմ Մարոնի հաւատարիմ հասարակութիւնը, որ միշտ օգտուած են ամէն կարգի հպատակներու հանդէպ, առանց ցեղի և կրօնքի խտրութեան, Ձեր Կայս. Վեհափառութեան ընծայած թանկագին չնորհներէն, և կ'հայցեմ Աստուածմէ որ Ձեր Կայս. Վեհափառութիւնը միշտ կատարեալ առողջութեան մէջ, հաճակ երջանկութեամբ։

Գրեալ ի Հռոմ, յամին 1905ի, 31րդ օր Օգոստոսի, 3րդ տարւոյ իմ՝ Պապութեան գահ բարձրացման։» ՊԻՈՍ Ժ.

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐԸ.— Րումելիի Պուլկար բնակիչներէն 150 այր և կին որ նախապէս Պուլկարիա փախած էին, Կայսերական Կառավարութեան ապաւինելով, դարձան իրենց տեղերը, և յարմար վայրեր տեղաւորուեցան։

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ.— Նկատելով որ լպստոներու (հալած) խանութները տարուած բամբակներն երբեմն տարափոխիկ հիւանդութիւններէ վարակեալ մարդոց անկողիններէն առնուած կ'ըլլան, և պատճառ կ'ըլլան տարափոխիկ հիւանդութիւններու տարածման, Կայսերական Իրատէ մը հրամայած էր յատուկ կանոնագիր մը պատրաստել այս անպատեհութեան առաջքն առնելու համար, առողջ. ընդհ. յանձնաժողովը պատրաստեց այս կանոնագիրը, որ յանձնուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնատան քննութեանը։ Այս կանոնագրին մէջ ըսուած է թէ մինչեւ որ կանխաւ տեղւոյն առողջ. պաշտօնեաներու կողմէ չհականխուի լպստի խանութներ տարուելիք բամբակներն և կամ վաճառատանց մէջ ծախուելիք անկողինները, լպստոները չպիտի կրնան զանոնք գզել, և չհականխուած անկողիններ չպիտի կրնան ծախուիլ։ Կանոնագիրը ձեռնհաս պաշտօնատան տեղեկագրով մէկտեղ մատուցուեցաւ Մեծ—Եպարքոսութեան։

ՄԱՀ.— Սպարապետութեան Դրան Շինութեանց դիւանի Ա. ճիւղին Տնօրէնի օգնական Միրլիվա Րասիմ փաշա, երեկ գիշեր մեռաւ, Սալահըզի բնակարանին մէջ։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Երէկ առաւօտ, ժամը կէսին երկրաշարժի զօրաւոր երկու ցնցումներ զգացուեցան մայրաքաղաքիս մէջ, տեւելէն երեւմուաք ուղղութեամբ, բայց բարեբախտաբար ոև է վնաս յառաջ չեկաւ։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Եղեռնադատ Ատեանն 15 տարուան թիապարտութեան դատապարտեց Ճաֆէր օղլու Հայտար, որ Ապրիլ 12ին սպաննած էր իր կինը, խաբարեութեան երթալ չուզելուն համար։ —Եռամեայ թիապարտութեան դատապարտուեցաւ ատիրիչ հելլէնահպատակ Տիմիդրի որ Մարտ 25ի գիշերը գիտամբ կրակի տուած էր ի Բալէ Գաբու, իր վարձած խանութը։

ՀՐԴԵՀ.— Անցեալ Բչ. գիշեր, ի Սելանիկ, Պոլտըրեսլ փողոցին մէջ Հրէից Սինակօկայէն հրդեհ ծագելով հրոյ ճարակ եղեր է քովի փոքր դպրոցին հետ։ Սինակօկան 6000 ֆր.ի ապահովագրուած էր։ Վիրաւորուեր են երեք հոգի որ Սինակօկայէն կ'ազատէին կրօնական գիրքեր և այլ իրեղէններ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Շուէտ Նորվեկեան դեսպանն չաբաթ օր տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին և Արտաքին գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ։ Դեսպանն ապա տեսակցեցաւ Պարսիկ դեսպանին հետ։ — Մարոնի Պատրիարք Տ. Հոյէք, հետեւորդ 12 եպիսկոպոսներու ընկերակցութեամբ, չաբաթ օր այցելեց Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին։ — Բարիզի և Հռոմի Օսմ. դեսպանները տեսակցեցան Արտաքին գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ. — Բեդրիչի Տրոկոչ գիւղին չրջակայքը տեղի ունեցած ընդհարման մը միջոցին վիրաւորուեցաւ աւազակ Նաքօ և ձերբակալուեցաւ եղբօրը Բեդրոյի հետ։ Ապա գիւղին մէջ խուզարկութիւն կատարուելով, Տիմիդրի Աթանասի Նիքոլայի և Քոնսդանդին Տիմիդրի Տօնչայի տուներէն աւազակներու յատուկ հագուստներ գտնուեցան։ Ասոնք բոլորն ալ ձերբակալուեցան։ — Բիլի գաւառակին Լօկնիչէ և Խօչան գիւղերու չրջակայքը ձերբակալուեցան աւազակապետ Նիքոլա Նէշօ և իր ընկերներէն ուրիշ հոգի։ Քարաթովայի Իմէվօ գիւղէն Բեդրով Լէֆքս Կորսինա անուն կիներն երբ Քարադովայի շուկայէն այլ և այլ իրեղէններ գնելով գիւղ կ'դառնային, Սլօվա անուն տեղն սպաննուեցան պուլկար աւազակներու կողմէ, որք կ'հետապնդուին։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ. —Հայտար Փաշա, երկաթուղիի գործարանին մէջ բանւոր Քօչոյի կինն աղջիկ օր փորձեց անձնասպան ըլլալ, թոյն խմելով։ Ոստիկանութեան կողմէ լսուելով դէպքը, հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ այս կինը, որ յայտարարեց թէ փորձեց վերջ տալ կեանքին, զի ա՛լ չէր կրնար հանդուրժել ամուսնոյն ամարդի վարմունքին, և թէ անձնասպան ըլլալու համար իրենց տան մօտակայ նպարավաճառ Թոտօրիէ 40 փարայի ծծմբական թթու առաւ։ Հարցաքննուեցաւ կնոջ ամուսինը, Քոչօ, որ ըսաւ թէ ինք բնաւ ամարդի վարմունք ունեցած չէր կնոջը նկատմամբ, որ ըսելով թէ քիչ մը ակար է, դուրս ելած էր դեղարան երթալու համար, բայց ապա թոյն խմած էր։ Ոստիկանութեան կողմէ խուզարկուեցաւ նպարավաճառ Թոտօրիի խանութն և գտնուեցաւ երկու օխա ծծմբական թթու, չիչէ մը մէջ դրուած։ Թոտօրի ձերբակալուեցաւ։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.—Հոկտ. 1—8, Պոլսոյ եւ երեք արուարձաններու մէջ մեռան 208 հոգի, որոնք 112ն Իսլամ, 46 այր, 66 կին, 78 քրիստոնեայ՝ 42 այր, 36 կին, 18 հրեայ, 11 այր, 7 կին։ Համագումար 99 այր, 109 կին։

ՑՈՐԵՆ. — Այսօր հասան 73 վակօն Անատոլուէ և Րումելիէ։ Գիներն են. —Անատոլու սպիտակ ցորեն էքսթրա $39^1/_2$—40 փր. օխան։ A $38^3/_4$—39, B 38—$38^1/_2$. խառն 34—36. Կարծր Անատոլու 38—$39^1/_2$. էքսթրա 42—43. Կակուղ Րումելի 38—$39^1/_2$. Կարծր Րումելի $38^1/_2$—39. Կակուղ Խուսմանիա 40—41։

ԵՐԷԿԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Երկրաշարժի կարգ մը ակար ցնցումներ կ'զգացուէին Հոկտ. 1էն ի վեր մայրաքաղաքիս մէջ. առանց յաջորդեց բաւական զօրաւոր ցնցում մը երէկ առաւօտ ժամ կէսին միջոցները, և հազիւ մէկ քանի երկվայրկեան տեւեց։ Հորիզոնական ցնցումներն երկու գլխաւոր ուղղութիւն ունեցան, հարաւէն հիւսիս, և հարաւ—հարաւ—արեւելքէն հիւսիս—հիւսիս—արեւմուտք, առաւելն 13էն—14 միլիմէդր ծաւալով։ Իսկ ուղղահայեաց ցնցումն ընդհակառակն երեք չորս անգամ աւելի ծաւալ ունէր։ Այս անգամուան երկրաշարժն 1894ի երկրաշարժէն ի վեր զգացուած ցնցումներուն ամէնէն սաստիկն է։ Այս երկրաշարժն զգացուեցաւ նաև Երէնքէօյ, Պօսթանճըք, Մալթէփէ, Տէրինճէ, Բէնտիք, Կէյպզէ, Թավշանճըլ, Համիտիյէ, Ատապազար, Մէքճէ, Կէյվէ, առաւել կամ նուազ սաստկութեամբ, բայց բարեբախտաբար ոև է վնաս չկայ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԵՒ ՕԳՏԱԿԱՐ

Բանկալթի, Հարպիյէի դէմ, հանգուցեալ Տէօվլէթեան Անթուան էֆ.ի փառաւոր դեղարանը վերջնականապէս ծախել որոշուած ըլլալով, նմանօրինակ անստգիւտ գիրքի մէջ դեղարան գնել փափաքող դեղագործք պէտք է դիմեն Մահմուտ փաշայի փուռին դէմ Եալըզլը խան, Թիւ 16, Հաճի Շահին վաճառատունը։ 4—2

Տէ'ս Դ. էջ, ռուսական անխարդախ «Բրօվօտնիք» լաստիքներու ազդը։

ՔՐՈՆԻԿ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Լազարեան Ճեմարանի վերատեսուչ հանգուցեալ Գէորգ Քանանեան հարուստ մը չէր, լոկ գիտնական մ'էր, բայց իր երկարժամանակեայ պաշտօնավարութեան միջոցին խնայած քիչ մը դրամով փափաքեցաւ օգտակար ըլլալ իր հայրենիքին, և այսօր աւելի յարգուած անուն մ'ունի քան շատ մը հարուստներ, որովհետեւ Նոր Ջուղայի մէջ հիմնեց դպրոց մը, և Հայ բանասիրութեան ի նպաստ մրցանակ մը հաստատեց։ Նոր Ջուղան, Սպահանի մօտ, Պարսկաստանի երկու Առաջնորդութիւններէն մէյն կեդրոնն է, միւսն ըլլալով Ատրպատականի Առաջնորդութիւնը, բայց Նոր Ջուղա բազմաց Առաջնորդն իր հոգեւոր իրաւասութեան ներքեւ ունի նաև Հնդկաստան, Պիրմանիա և Ովկիանիա բնակող Հայերը։ Հետեւապէս, աշխարհի վրայ ամէնէն ընդարձակածաւալ Հայ Առաջնորդութիւնն է Նոր Ջուղայինը, —ամէնէն աղքատը Հայ հօտի ունենալով հանդերձ իր խնամքին տակ։ Հանգուցեալին այրի կինը, Տիկին Վառվառէ Քանանեան, իրագործեց իր ամուսնոյն կամքը, չինեց դպրոցը, և մատակարարութիւնն ալ ստանձնեց, իրեն գործակից ունենալով Տ. Բագարատ վրդ. Վարդազարեան։ Դպրոցին բացումը տեղի ունեցաւ մեծ հանդէսով Սեպտ.ի 25ի կիրակի օրը։ Նոր Ջուղայէն հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ հանդէսին կ'նախագահէր Պարսկաստանի արքայազն Իշխան Ջըլլա—Սուլթան և ներկայ էին ամբողջ Պարսիկ բարձրաստիճան քաղաքային և զինուորական պաշտօնակալք, հիւպատոսք, պատուաւոր Պարսիկներ և խուռն բազմութիւն Հայոց։ Հայ հոգեւորականութիւնը կատարեց օրհնութիւնը, դպրոցին աշակերտք պարագային յարմար հոգեւոր երգեր երգեցին, և զինուորական երաժշտաց խումբը զանազան գեղեցիկ կտորներ ածեց։

—Ս. Հայրապետին կողմէ լիազօր պատուիրակ կարգուած Տ. Նահապետ Եպս. Տփղիս գնաց, և Փոխարքայական Խորհրդին հետ բանակցութեամբ կ'ձգէ պարտքանները միացեալ եկեղեցական կալուածոց վերադարձումին։

—Կովկասի փոխարքան ընդունեց Տփղիսի Հայոց Առաջնորդին խնդիրքը, որ ծանուցանելով թէ մի քանի ընտանիքներ գործի պատճառով իրենց բնակութիւնը փոխադրած են Պաքուէն ի Տփղիս, կ'առաջարկէր որ անոնց մանչ և աղջիկ զաւակներն որք Պետութեան միջնակարգ վարժարանները կ'յաճախէին՝ Տփղիսի վարժարաններուն համապատասխան դասարաններն ընդունուին առանց նոր քննութեան և առանց ուրիշ ձեւակերպութեան։ Ըստ այսմ կարգադրուեցաւ։

—Տփղիսի քաղաքային դպրոցներուն մէջ հաստատեր են Հայերէն լեզուի դասեր, որոց կ'հետեւին նաև 6 վրացի աշակերտներ։ Վրացերէն թերթերը կ'ըսեն թէ Վրացիք և Հայք իրարու դրացի ըլլալով, պէտք է իրարու լեզու սորվին։ Այս առթիւ կ'յիշեն Հայերէն լեզուն խօսող Վրացիներու անուններ, մինչդեռ, կ'աւելցնեն, բազմաթիւ Հայեր ու Հայուհիներ կան որ կ'խօսին ու կ'գրեն Վրացերէն, և իբրեւ դերասան կ'անդամակցին Վրաց թատերախումբերուն։

—Նոր Նախիջեւանցի Յակոբ Պօղոսեան Խռովեթեան որ վերջերս մեռաւ, 4,000 րուբլ. արժողութեամբ կալուած կտակեր է իր բնակած Հողմայոկ քաղաքի եկեղեցւոյն։ Հանգուցեալը 13 տարի այս եկեղեցւոյն հոգաբարձու եղած էր։

Քաղաքական Ժողովոյ ատենապետ Տիգրան էֆ. Եսայեան եւ գլխաւոր անդամներէն Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, Գրիգոր էֆ. Խորեան եւ Զարեհ էֆ. Տիլպէր այս առաւօտ Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանին մէջ, նախագահութեամբ Ն. Սրբազնութեան, խորհրդակցութիւն մ'ունեցան առաջիկայ չորեքչաբթի օրուան Քաղաքական Ժողովոյ օրակարգին պատկանող խնդիրներու վրայ։ Բերայի Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Ռոպէր էֆ. Եազըճեան եւս այցելեց Ն. Սրբազնութեան, նմանապէս Բերայի աւագերէց Տ. Մկրեան Հայր։

—Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ առաւօտ նախագահեց Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ արարողութեանց ու քարոզեց, բնաբան առնելով «Զամենայն զոր ինչ կամիցիք զի արասցեն ձեզ մարդիկ՝ նոյնպէս և դուք արասջի՛ք նոցա և այս իսկ են օրէնք և մարգարէութիւնք։» Ն. Սրբազնութիւնը նախ սահմանը տուաւ Օրէնքին ու մարգարէութեան ։ Մարդ իր գործերու ընթացքին մէջ երկու բան կը փնտռէ իբրեւ կանոն. Ա. կ'պահանջէ գիտնալ թէ ի՞նչ է այս բարձր կամքին պահանջն որ ամէն բան կ'կանոնաւորէ, որով գործերը կ'կարգաւորուին։ Օրէնքն է որ բարձր կամաց յայտարարութիւնն է։ Կան եկեղեցական, քաղաքական, չրջանակի օրէնքներ. ուր որ իշխանութիւն կայ կ'բխի օրէնք. ամենէն կարեւորը Աստուածային օրէնքն է որ Աստուծոյ կամաց յայտարարութիւնն է։ Բ. Բան մը որ կ'ձեռնարկենք ի՞նչ հետեւանք պիտի ունենայ արդեօք, ի՞նչ արդիւնք պիտի տայ մեր գործը. ապագան որ մեզի համար ծանօթ չէ, երբ կ'յայտնուի բարձր գիտութեամբ մը, Աստուածային կարողութեան չափ կ'ունենայ, կ'ըլլայ Մարգարէութիւն. Ապա բացատրեց Յիսուսի պատուէրը՝ թէ ինչ որ կ'ուզես ուրիչներ ընեն քեզի, ըրէ և դուն. չարիք մը որ կը փափաքիս հասցնել մէկուն, պատճառելէ առաջ, խորհէ որ եթէ դուն ենթակայ ըլլայիր, զահ պիտի մնայիր. նոյնպէս խօսելէ, գործելէ առաջ նախ մտածէ, անդրադարձիր, պահ մը ինքզինքդ անոր տեղ դիր, Ն. Սրբազնութիւնն յորդորեց որ այս կանոնն ընդունինք կեանքի նշանաբան։ Յիսուսի այս խօսքն Եկեղեցին պատշաճեցուցած է օրուան Աւետարանին, որք եկեղեցւոյ բարեկարգութեան, ուսման ծաւալման համար գործեցին, անձամբ ու հաւատքով. 'Լոյսը (այսօր) երանեալ ճգնաւորները կ'տօնենք, որք նոյնպէս Կրօնի և Եկեղեցւոյ համար գործեցին։

—Բարիզի Ս. Փրկիչ եկեղեցին հոգաբարձութեան ընտրութիւնը կատարուեր է հետեւեալ կերպով. Տեարք Միհրան Յովակիմեան (Ատենապետ). Զօրիկ Զօրայեան (Գանձապետ), Կարապետ Բէյլիկեան (Ատենադպիր), Արտաշէս Մելիք Մինասեանց և Աղեկսաս Կովրէկեան՝ անդամք։ Ընտրութեան արդիւնքը տեղեկագրելով Մայր Աթոռ, հաստատութիւնը խնդրուած է։

— Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը Պատրիարքարան ղրկած է նոր չինուելիք դեղարանին յատակագիծը, մասնագէտներու քննութեան ենթարկուելու խնդրանօք։ Դեղարանի նախորդ չէնքն անյարմար նկատուած էր դեղերու պահպանութեան և բժշկական սպասարկութեան տեսակէտով. հետեւաբար Հոգաբարձութիւնը փափաքած է նախապէս ստանալ մասնագէտներու կարծիքն և ապա ձեռնարկել չինութեան, որպէս զի ապագային թերութիւններ սրբագրելու տեղի չմնայ։

—Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Եղիչէ Ս. Վրդ., իր անուան տօնախմբութեան առթիւ ընդունեց Ս. Պատրիարք Հօր, Փոխանորդ Սրբազանին, Տ. Գէորգ եպիսկ.ի, Մայր Եկեղեցւոյ քահանայից դասուն, Թաղ. Խորհրդոյ և եկեղեցականաց ու ծանօթ անձնաւորութեանց չնորհաւորական այցելութիւններն ու քարտերը։

—Պատրիարքարանը նուիրահաւաքութեան կոնդակ մը յանձնեց Սկիւտարի միացեալ Թաղ. Խորհուրդին որ պիտի հայթայթէ 300 ոսկւոյ գումար մը, իր բացը գոցելու համար։

—Իզմիրի Թաղապետական ժողովոյ նախագահ Ելրէֆ փաշա երեքշաբթի օր Ազգ. Առաջնորդարան գալով այցելեր է Տ. Եղիչէ Սրբազանի, որ մեծ պատուով ընդուներ է զինք։ Սիրալիր տեսակցութենէ մը վերջ, Ելրէֆ փաշա հրաժեշտ առնելով Դուրեան Սրբազանէն, քահանայից առաջնորդութեամբ այցելեր է եկեղեցիին զանազան մասերը, և այլ և այլ կողմերուն նորոգութեան պէտքը չեչտեր է։ Ելրէֆ փաշա տպէ անցընելով Մելքիսեդեկ Սրբազանի տապանաքարին պատուաւորութիւնը, գնահատեր է քանդակներու ճարտար գործուածքն և քաջալերական խօսքեր ըրեր է աշխատաւորներուն։ Ապա մեկներ է իր պաշտօնատեղին, և նախագահեր է օրուան ժողովին։ Հետեւեալ օրը, փոխադարձ այցելութիւն տուեր է Տ. Եղիչէ Սրբազան, որ մեծ պատուով ընդունուեր է։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

"Կ. ՊՈԼՍՈՅ,, ԵՒ "ՖՈՒՌՆԻԷԻ,,

ԾՈՎԱԿԱԼ ԹՕԿՕ Ի ԹՕՔԻՕ

ԹՕՔԻՕ, Հոկտ. 22. —Ծովակալ Թօկօ այսօր հանդիսաւորապէս մտաւ ի Թօքիօ, կայսեր հաղորդելու համար նաւատորմին վերադարձը։ Կայսրն ընդունեց զինք և զովեց ծովակալներուն, սպաներուն և նաւաստիներուն մատուցած ծառայութիւնները։

ԲԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ, 22. — Երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան Պաթումի, Քուդայիսի և Սօխումի մէջ. ցնցումը կէս վայրկեան տեւեց։

ԼՈՆՏՈՆ, 22. — Ճաբոնական Սանդ Մարօ փոխադրանաւն որ Նիուչուանկէ Տալնի կ'երթար, ծփուն ականի մը զարնուելով ընկղմեցաւ։ Երեք նաւաստի միայն կորան։ — Թօքիոյէ կ'հեռագրուի Թայմզի թէ ճաբոնական կառավարութիւնը 15—20 զօրաբաժին պիտի աւելցնէ բանակին վրայ, Անգլիոյ կնքած դաչնադրութեամբ ստանձնած պարտաւորութիւնը կատարելու համար։ Լիաօդունկի զօրաց հրամանատար Զօր. Օչիմա Քուանդունկ թերակղզիին փոխարքայ պիտի անուանուի։

ՀՌՈՄ, 22.—Երրեակ դաչնակցութեան մէկ տրամադրութիւնն երեւան ելաւ եւ յուզում պատճառեց։ Կ'ըսուի թէ ըստ այս յօդուածին դաչնակիցք միացած են եւրոպական բոլոր խնդիրներու մասին։

ԲԷՇԹԱ, 21. — Ֆէյէրվարիի Դահլիճին անդամներն այս առաւօտ իրենց երդումն ըրին Կայսեր ։ Ապա ունկնդրութեան ընդունուեցան Կայսեր կողմէ։ — Այսօր սրով մենամարտ մը տեղի ունեցաւ Հէրզէք և Մատարասաք երեսփոխաններուն միջեւ, մին ազատական և միւսը Քօչուդեան։ Մ. Հէրզէք գլխէն վիրաւորուեցաւ թեթեւապէս։

ՁԷԹԻՆԷ, 21.—Պելժիոյ և Մոնդէնէկրոյի միջեւ կնքուած առեւտրական դաչնագիրը վաւերացուեցաւ երկուստեք, եւ այսօր պիտի կատարուի վաւերացեալ պատճէններու փոխանակումը։

ԲԱՐԻԶ, 22.—Մ. Լուպէ, վարչապետ Մ. Ռուվիէի և հետեւորդներուն հետ այս առաւօտ Մադրիտ մեկնեցաւ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԼՈՒՐԵՐ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹԵՐԹԵՐՈՎ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 21.

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ ԵՒ ԱԶԱՏԱԿԱՆՔ

ՄԱՆՉԵՍԹՐ, Հոկտ. 20.— Մանչեստրի Զոյլիկ կ'իմանայ Լոնտոնէ թէ իրազեկ չրջանակի մէջ տարածուած լուրի մը նայելով՝ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաունի դիրքը շատ տկարացած է, և իր փոփոխումը հաւանական կ'նկատուի. Ազատականք և իրենց պետը Լորտ Րոզպէրի Գերմանիոյ հանդէպ բռնած քաղաքականութեան փոխուիլը պահանջեցին։

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 20. —Դեռ հաստատուած չկայ Դահլիճին կամ Խորհրդարանին և կամ դեսպանական չրջանակի մէջ տեղի ունենալիք փոփոխութեանց վրայ։ Չի կարծուիր որ արտաքին գործոց նախարարը փոխուի, զի արտաքին քաղաքականութեան մէջ ձեռք բերուած գոհացուցիչ յաջողութիւնները Դահլիճին անփոփոխ մնալուն դրական պատճառ մը կ'կարծեն, մանաւանդ որ Դահլիճն այժմ և ապա Լորտ Լէնստաունի յաջողութիւններով պիտի պարծենայ։ Արդարեւ, Ազատականք չեն կարծեր որ 1900 ընտրութեանց առեւնի դէպքերը պատահին. կ'ճանչնան Ֆրանսայի հետ համաձայն մնալու պէտքը, բայց Գերմանիոյ և Ռուսիոյ հետ ալ օրինաւոր համաձայնութիւն մ'ունենալ կ'ուզեն։

$*_*$ Շատ կարեւոր է Սըր Էտուարտ Կրէյի ճառը զոր այս իրիկուն խօսեցաւ Լոնտոնի ընտրողաց ժողովին առջև, զի Դահլիճին նոր ընտրութեանց առեն Սըր Էտուարտ Կրէյի արտաքին գործոց նախարար ըլլալու հաւանականութիւնը շատ մեծ է։ Ըսաւ. «Շատ անդերէ կ'իմանանք թէ Դահլիճի փոփոխութեամբ պիտի փոխուի նաև մեր արտաքին քաղաքականութիւնը։ Բայց այսպէս կարծելու պատճառ չկայ բնաւ։ Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ երեք գլխաւոր կէտեր կան, որոց և ոչ մին փոխուած տեսնել կ'ուզեն ազատականք։ Այդ կէտերուն առաջինն է Ամերիկայի հետ մեր յարաճուն բարեկամութիւնը։ Երկրորդն է Ճաբոնի հետ զինակցութիւնն որ նոր չէ, այլ արդէն գանուածին մէկ նորոգութիւնը, և զինակցութեան գրութեանց դէմ նախկին ակադեմական նկատողութեանց կարեւորութիւն չեն ընծայուիր այժմ։ Առաջիկայ Խորհրդարանը չպիտի աչակցի ճաբոնական զինակցութիւնը տկարացնող Դահլիճին. այդ զինակցութիւն պաշտպանողական հանգամանք ունի և պիտի ապահովէ Ճապոնի. Ասիոյ մէջ այժմու իրաց վիճակն և Չինու մէջ բաց դրան սկզբունքն և առանցմէ զատ պիտի օգնէ Հնդկաստանի կառավարութիւնը պահպանելու։ Վերոյիչեալ գլխաւոր երեք կէտերուն մէկն ալ ֆրանսական պայմանագիրն է։ Ասոր դէմ եղած քննադատութիւններն անոր առաւել ուժը ցոյց կուտան դէմ են։ Այդ դաչնագրին կնքուելէն ի վեր անոր մասին դիւանագիտական առաձնութիւններ երեւցան, և եթէ դաչնագիր գոյութիւն չունենար, հաւանական է որ ա՛լ աւելի դասն առաձնութեանց ենթարկուէինք ։ Ուրախ ըլլանք մեր դրացի Ֆրանսացի ազգին հետ մեր ունեցած անկեղծ բարեկամութեան համար։ Բայց խնդիր է թէ աւելի լաւագոյնը ձեռք բերելու համար ուրիչ ազգաց հետ ալ բարեկամութիւններ մչակել կարելի չէ՞ միթէ։ Իմ կարծիքս այն է թէ կարելի է նոր բարեկամութիւններ մչակել առանց սակայն հիներն վնասելու։ Մեր խորհրդարանական կուսակցութիւններէն և ոչ մին պիտի ընդդիմանայ Ռուսիոյ առաջարկուած բարեկամութեան. ընդհակառակն ամէն կառավարութիւն պէտք է բարեկամութիւններ ձեռք բերէ։ Իսկ գալով Գերմանիոյ հետ մեր յարաբերութեանց, որ արկածախնդրական զրոյցներու պատճառաւ փափուկ վիճակ մ'առաւ, ես կ'յանձնարարեմ Գերմանիոյ հետ ալ համաձայնութիւն մը ձեռք բերել որ և ոչ մէկ կերպով վնասէ Ֆրանսայի հետ ունեցած մեր բարեկամութեան։ Նպատակի մը չանացող և տեւական արտաքին քաղաքականութեան պէտքն զգալի է։»

Սըր Էտուարտ Կրէյի ճառին մնացորդ մասը կ'վերաբերի ազատ վաճառականութեան։ Բանախօսն անողոքաբար խօսեցաւ մաքսապաշտպան դրութեան։ Ունկնդիրք հաւանութեան մեծ ցոյցերով ընդունեցին բանախօսին ճառին այն մասն ուր Ամերիկայի, Ճապոնի և Ֆրանսայի հետ բարեկամական յարաբերութիւններ մչակել կը յանձնարարուէր. բայց այդ ցոյցը նոյն չեղաւ, երբ բանախօսը Ռուսիոյ և Գերմանիոյ հետ համաձայնութիւն ձեռք բերել յանձնարարեց։

(Neue Freie Presse, Հոկտ. 21, Շբ.)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԵՐԿՐՊԱԳԵՑ ԹՕԿՕ

ԹՕՔԻՕ, Հոկտ. 18.—Իզէ ծովախորշը, ուր եկաւ Թօկօ, իր տորմիղին հետ, ամէնէն պատմական վայրն է Ճաբոնի նաւատորմին համար, որ այնտեղէն ծագում առած է, հոն չինուած են Ճաբոնի առաջին մարտանաւերը, և այնտեղէն ուղղուած են առաջին արչաւանքները Քորէայի դէմ, քանի մը հարիւր տարի առաջ։ Հիմա 16 մարտանաւ կան հոն։ Մէտաղն կորանցնելէն ի վեր, Թօկօ իր դրօշը փոխադրեց Շիքիչիմա զրահաւորը. Տէվա ծովակալ Մանչու Մարու չոգենաւին մէջ է, Քաղաօքա ծովակալ Նիչին մէջ։ Պատասխանելով Քաղաքապետութեան ուղերձին, Թօկօ ըսաւ.—«Ես արժանի չեմ սաանկ փայլուն ցոյցերու. ա՛լ ձանձրացայ Թօկօ լսելով չորս կողմէ։ Յաղթութիւնը կը պարտինք գլխաւորապէս Երկնից չնորհին եւ մեր սպաներուն ու նաւաստիներուն քաջութեան։»

$*_*$ Իզէ կոչնէ ո՛չ միայն Թօկոյի զօրութեան, այլ և իր մեծ ուխտատեղւոյն տարեկան տօնը։ Թօկօ կառքով մը գնաց ուխտավայրը։ Քահանայապետ ըսաւ ինձ թէ Չինու դէմ պատերազմէն ետքը, Ճաբոնի նաւատորմն ուխտի չեկաւ այս տեղ։ Առաջին անգամ է որ այսպիսի այցելութիւն մը կ'ըլլայ հոս։ Հարցուցի Քահանայապետին թէ ո՞րն է ամէնէն տագնապալի վայրկեանը նաւատորմի պահուն։ Ըսաւ.—«Ամէնէն տագնապալի վայրկեանն է երբ թշնամիին դիրքը կ'քննեմ հեռադէտով։ Որչափ չուրջս կ'նայիմ, կացութիւնը պայծառ չէ, բայց անգամ մը որ հեռադիտակը վար կ'առնեմ, ա՛լ խնդիր չկայ, միայն հանդարտ է, զի կ'մնայ միայն կռուիլ և ցրւելէն կէս կռուիլ։» —Ուխտատեղին այն վայրն է ուր կայսեր ազնուական նախորդներուն ոգիներուն երկրպագութիւն կ'ըլլայ։ Շէնքը դարերէ ի վեր ներկուած չէ և շատ մաշած է։ Զարդ չկայ։ Նուիրական վայր է լոկ, Ճաբոնի ամենամեծ տաճարը։ Նախ եւ առաջ Թօկօ ծովակալ երկրպագեց ներքին սրբավայրին մէջ։ Իրեն հետեւեցան իր բոլոր սպայք և նաւազք։ Շատ սրտաչարժ էր տեսարանը, երբ ծովին վտանգներուն դիմակալող և փառքով ծածկուող այս քաջերը չնորհակալութիւն կ'մատուցանէին Մեծ Անտեսանելւոյն։ Թօկօ վար առնելով իր գլխարկը, խոնարհեց իր գլուխն և ամենախոնարհ երեւոյթով կատարեց ծիսական պաշտամունքը։ Բոլոր ծովակալք ու սպայք հանելով իրենց գլխարկն ու կօշիկները, սրբավայրին սանդուղներէն վեր ելան և այս պահուս իրենց երկրպագութիւնը կատարելու վրայ են, այս վայրկեանիս փողերը կ'հնչեն և 2500 նաւազք հսկացանն իրենց լայն ուսերնուն վրայ զետեղած, սրբավայրերը կ'երթան։ Թօկօ ներքին սրբավայրէն ելաւ, դուրսի ուխտատեղին կ'երթայ, հոն եւս անդարբառ աղօթելու։

(Daily Telegraph, Հոկտ. 19.)

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	97 26
Ամէնէն բարձր գին	»	98 $27^1/_2$
Ամէնէն վար գին	»	97 23
Րումելիի երկաթուղի	Ֆր.	131 75
Ամէնէն բարձր գին	»	131 $87^1/_2$
Ամէնէն վար գին	»	131 $37^1/_2$
Թրանուէյ	»	70 —

ԲԱՑՈՒՄ, 10 Հոկտ.

Օսմ. Միացեալ	Օ. Ո.	97 34
» » ժամ 4ին		97 34
Րումելիի երկաթուղի	Ֆր.	132 —
» » ժամ 4ին		132 —
Ռէժիի	»	16 65
Եգիպ. Քրէտի Ֆոնսիէ Ա.	»	313 25
» » » Բ.	»	270 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	515 —
Անատոլուի երկ. պրոթ.	»	514 —
» » » Անգլ. Ո.		16 12
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	»	3 82
Թրամվէյ բաժնեթուղթ	Ղրչ.	745 —
» Ժուիսանս	»	260 —
» պարտաթուղթ	»	495 —
Տէրքօսի Ջուրի Ընկ.	»	245 —
Պալիա Քարաայտըն	»	616 —
Պանք տը Սալօնիք	»	188 —
Քօրասօ	»	116 —
Քարափ Իզմիրի	»	595 —
Թրանուէյ	»	73 —
Հելլենական 5 % 1891	»	265 —
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի	»	55 25
Հելլ. պարգ. Թուղթ	»	428 50
» » » Բ.	Օ. Ո.	4 04
Թէմպէքի բաժնեթուղթ A	Ֆր.	27 —
» » B	»	18 —
» պարտաթուղթ	»	495 —
Շիրքէթի Խայրիյէ	Օ. Ո.	35 —

ՍԹԻԼԱՆՑ

Օսմ. Միաց. 1 օրուան	Օ. Ո.	2.10 2 —
» » 3 »	»	3.50 —
Րումելիի երկաթուղի	Ֆր.	1.50 —

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	Վաճառում	Գնում
Լոնտոն 3 ամիս	110 35	109 25
» չէք	110 05	109 25
Բարիզ 3 ամիս	22 75	22 95
» չէք	22 85	22 95
Պերլին մարք	18 56	13 66
Վիեննա քուրօն	21 86	21 96

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	Ղրչ.	109 29
20 ֆրանքնոց	»	37 09
20 մարքնոց	»	106 30
Բօլ Իմբէրիալ	»	91 10
Քրիմեց	»	51 04
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 14
Պէչլիք	»	103 30
Մէճիտլիք	»	103 20
Րուպլ Թղթադրամ	»	8 64

Անուէր Ա. Անտոնեան, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 21

Օսմ. Միաց. բաց.	Անգլ.	Ո.	89 25
» » գոց.	»	»	89 37
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	»	14 25
Եգիպտական Միացեալ	»	»	106 50
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	»	88 75
Հելլենական Ռանդ 1881	»	»	42 —
» Մոնօբոլ	»	»	53 25
Պուլկար. փոխառութ. 1892	»		102 —
Թրանսվալ	»	»	2 81
Ճաբոնական 4 %		»	90 63
Ռուսական			93 —
Փոխան. Բարիզի վրայ		»	25 $37^1/_2$
Դրամագլուխ		»	4 —

ԲԱՐԻԶ, Հոկտ. 21

Օսմ. Միացեալ բաց.		90 65
» » գոց.		90 72
Րումելիի երկաթուղի	Ֆր.	133 75
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	609 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	383 —
Օսմ. Մաքս. նոր փոխառ. 4%	»	483 —
Ֆրանս. Ռանդ 3%	»	99 50
Քաչար Լիոնէ	»	1148 —
Պանք տը Բարի	»	1512 —
Ռուսական		93 10
Թրանսվալ		73 —
Փոխառ. Գոսապա 1895	»	485 —
Սպանիական արտաքին	Գ. Կ.	92 80
Իտալական Ռանդ	»	105 10
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 165
Դրամագլուխ Ֆրանս. Պանքայի		3 —

ՊԵՐԼԻՆ, Հոկտ. 21

Օսմ. Միացեալ		90 60
Չէնարանի փոխառութիւն 1903		88 60
Անատոլուի Երկ, պարտթ.	Մարք	102 70
» » բաժնթ. 60%	»	119 —
Ռուսական 4%	»	90 60
Րումելիի երկաթուղիի	»	137 75
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամիս	»	20 245
Դրամագլուխ		5

ՎԻԵՆՆԱ, Հոկտ. 21

Րումելիի երկաթուղի	Մարք	144 (?)
Օսմ. Ռէժի	»	363 50
Փոխան. Բարիզի վրայ	Քուրօն	95 55
» Լոնտոնի վրայ	»	240 40
Դրամագլուխ		$4^1/_2$

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY LIMITED

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԵՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՖԻՆԻՔՍ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ ՑԱՄԻՆ 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ ասկէ քան մի դար առաջ, առաջ հրդեհի ապահովութեան մէջ սոյն քաձնաւորութ Անգլիայ ամենամեծագոյն և հանրածանօթ ընկերութեանց բացճեւոյն են. Դրամագլուխն և պահեստի գումարը 4,500,000 անգլ. ոսկի կ'անցնի։

ՖԻՆԻՔՍ Ընկերութեան սկզբնաւորութենէն ասդին վճարած հատուցումներուն գումարն է 26,000,000 անգլ. ոսկի, որ փաստ է իր վստահելիութեան և հրդեհի ենթարկուածներու հանդէպ հոգածութեան։

50—37

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 1,500,000

ՖԻՆԻՔՍ Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի ու կայծակի, շէնք, կարասիք եւ ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք եւ մեծ դիւրութեամբ, եւ վճարումները կ'ընէ անմիջապէս։

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ Ընդհ. Գործակալ Կ. Պոլսոյ և գաւառաց.

Ղալաթիա, Պանք Օթոմանի վարի քովը Վէթալիս Խան, գետնայարկ թիւ 1։

ՓՈԽ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ Ի ՊՈԼԻՍ

ԹՈՐՔԻՆ ԱՐԻԿԵԱՆ Էմին պէյ խան թիւ 1 և 2 ՋԻՎԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ Ֆէնտքլեան խան

Ընդհ. Քննիչ (Inspecteur des Risques) Ա. ԷՆՓՈՒՃԵԱՆ

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.— Օսմ. Հանր. Պարտուց Թողտուների հասոյթներու ընդհ. Տնօրէնութիւնը կ'ծանուցանէ թէ Տէրքոս գիւղախմբին (Չաթալճայի գաւառ) մէջ գտնուող հասմանուն լճին, և այդ լիճը հոսող Օրմանլըլը, Հէսար Պէյլիկի, Չիֆթլիք Քէօյի և Գարանճա—Քէօյի գետերուն, ինչպէս նաև Գուրա քէօյի Թարբին (չուանները և ցանցերով որսարան, madrague) ձկնորսութեան տուրքերն աճուրդի դրուած են՝ եւթը տարուան շրջանի մը համար։ Անոնք որ կ'փափաքին մասնակցիլ աճուրդին, կրնան իրենց հրաշխաւորութեան գումարով Չաթալճայի Հանր. Պարտուց Տնօրէնութեան և կամ ի Պոլիս Զկնորսարանի և Աղի տնօրէնութեան ներկայանալ։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

4/17 Հոկտ. 1905/1321 3—1

ԽԱՉԻՆԵԻ ԽԱՍՍԱՐ ՇԱՀԱՆԷ

∴ Խազինէի Խասսար Շահանէ Էրզաքումիւմէն անպարը լազըմէսի իլիւն պիր ակէնէ քեամիլէ զարփընտա միւպայեա օլունաճագ չէքէրին պէհէր աթիգ գանթարը մէճիտի եիկիրմի ղըրուշ հրոպիլէ առքատ պէյ ղըրուշ ֆիյաթիլա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մահ հալ րումինին ալիքիրճի ճումըա իրթէսի կիւնիւնէ գատար եւգաթ իւչ Թէնգիլի պիլգապալէ եւվմը մէզքիւրտէ իհալէի գաթիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան Թէնզիլիւէ իթայա Թալիպ օլանլարըն Թէեմինաթ աղչէսինի վէ եա միւթեպէր քէֆալէթնամէյի միւսթասհըպէն նիհայեթ սաատ օնա գատար Խազինէի ճէլիլէի միւչարիլէյհայա կէլմէլէրի։

Ֆի 5 Թըշրինը Էվվէլ 321 3—3

∴ Խազինէի Խասսար Շահանէ հըպուպաթ անպարը լազըմէսի իլիւն մուգապէլէ խուլաֆ պէհէր աթիգ գըլէսի մէճիտի եիկիրմի ղըրուշ հրոպիլէ եէթմիշ իքի պուչուգ սաթիմ ֆիյաթիլա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մահ հալ րումինին ալիքիրճի ճումըա իրթէսի կիւնիւ իհալէի քէվվէլիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան Թէնզիլիւէ իթայա Թալիպ օլանլարըն Թէեմինաթ աղչէսինի վէ եա միւթեպէր քէֆալէթնամէյի միւսթասհըպէն, եէվմը մէզքիւրտէ նիհայեթ սաատ օնա գատար Խազինէի ճէլիլէի միւչարիլէյհայա կէլմէլէրի։

Ֆի 5 Թըշրինը Էվվէլ 321 3—3

∴ Խազինէի Խասսար Շահանէ հուպուպաթ անպարը լազըմէսի իլիւն պիր ակէնէ քեամիլէ զարփընտա միւպայեասը միւզաթագի արբա վէ պուղտայ սամանըն պէհէր ճէկէսա գանթարը մէճիտի եիկիրմի ղըրուշ իւէ 16 ղըրուշ 75 սանթիմ ֆիյաթիլա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մահը հալը րումինին ալիքիրճի ճումա իրթէսի կիւնի իհալէի Էվվէլիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան Թէնզիլի իւէ իթայա Թալիպ օլանլարըն Թէեմինաթ աղչէսինի վէ եա միւթեպէր քէֆալէթնամէյի միւսթասհըպէն եէվմը մէզքիւրտէ նիհայէթ սաատ օնա գատար Խազինէի ճէլիլէի միւչարիլէյհայա կէլմէլէրի։

Ֆի 5 Թըշրինը Էվվէլ 321 3—3

ՁԱԽԱՑՈՒ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ Ֆէ ֆոտոկրաֆներուն կ'յիշեցնէ ... ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ... ԱՆՆԻՓՈՓՈԽ ԿՄՆԱՑ։

CHOCOLAT KOHLER

Բօ—Օրէրաթիվ, Անգլ. Նպարավաճառատուն, Ղալաթիա, Բերա Դատը գիւղ։

Պօն—Մարշէ, Բերա

Թօքաթլեան, Կալաթա—Սէրայի մօտ

Լըպօն Պուրտոն, Ռուս դեսպանատան դէմ

Ժ. Ք. Ասլանիտէս, Դոնգորայի դէմ

Պոլիս.— Էրամինօնտա Մաքրիս, Կամուրջին մօտ, Էմին Էօնիւ։

Նուրիքօ, » » » «

Պոլըք—Բազար.— Ր. և Ա. Ֆոյիգ, Ժան Անդոնիադիս, Ա. Ա. Անդոնիադիս։

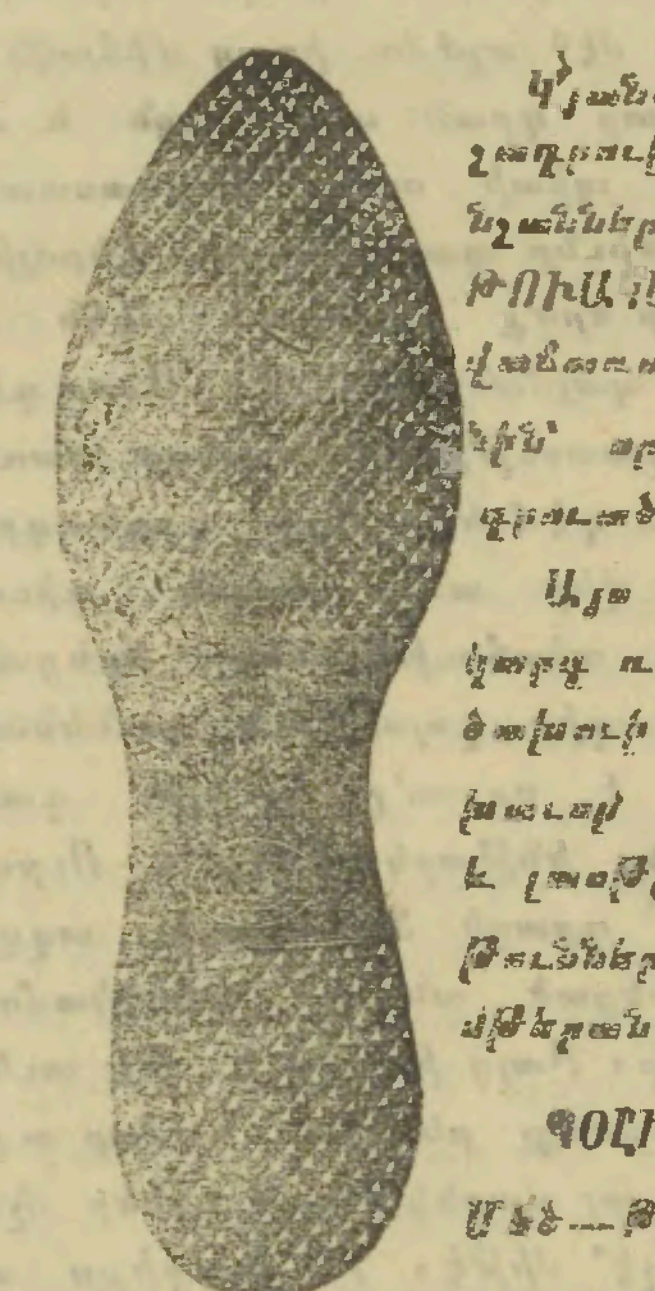
Ընդհ. Գործակալ՝ Պոնս, Սալէր և Ընկ.։

Լաւագոյն շոքոլան, մաքուր քաքաոյով շինուած, գնահատուած բոլոր Ակադեմիաններէն, մրցումներէ, եւրոպական եւ ամերիկեան ամենէն մեծ քաղաքներու մէջ, որով առցած է ոսկի և արծաթ մետալ և մէկ քանի պատուոյ վկայագիր։

Հաստատելու համար այս ըսածնիս՝ ճաշակեցէ՛ք անգամ մը, և պիտի տեսնէք առ նոր գերազանցութիւնը։ Կը ծախուի մայրաքաղաքին անուանի նպարավաճառատուններ բոլոր մեծ վաճառատուններուն։

25—2

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԼԱՍԹԻՔՆԵՐ "ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ",,

Կ'յանձնարարուի ամէնուն ազէկ ուշադրութիւն ընել չուպքի ասոր վրայ նշաններուն, և մանաւանդ 1888 ԹՈՒԱԿԱՆԸ կրող ԱՍՏՂԱՆԻՇԻՆ, ու վաճառատան «ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ» անունին՝ որ աւագերէն գիրերով գրուած է անոր մէջը։

Այս ընտիր և տոկունատեսակ ռուսական լաստիքը կը ծախուի, կօշիկի ամէն գլխաւոր վաճառատուններուն և լաստիք ծախող բոլոր խանութներուն մէջ։ Ու գան մեծերանոցն է։

ՊՕԼՍՈ, ԷՆՏ. ՖԼՕԼԷ

Ս. Եղ.—Թիւթիւնճի Խան Թիւ 4

48

ԶՂԱՑԻՆ ՀԱԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ԱՄԵՆԷՆ ԱԶԴԵՑԻԿ ԴԱՐՄԱՆԸ

Ամէն մարդ գիտէ որ ջղային հիւանդութիւնները կը ծնին գլխաւորապէս ժամերու ու մտքի չարաչար աշխատութենէ, յոգնութենէ, հիւծումէ և ամէն կարգի գերծախուածքէ։ Ջղային հիւանդութիւնները բուժելու համար մինչեւ ցարդ հնարուած դեղերն անօգուտ եղած են իրենց նպատակին արդիւնքը տալու, անոր համար որ վերալիցնելը դեղերը ջիղերուն բնական այժը չը կրցան ցոյց տալ։ Բայց այժմ Պարիզի առաջնակարգ բժշկապետներէն Գ. ԲՐՈՒՆԻԼ, վերջին տարիներս հնարած է դեղ մը ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐՈՒՆԻԼ անուամբ, որ ոչ միայն ակարացած ջիղերը կը զօրացնէ, այլ բնական ուժէն զատ նոր ույժ կու տայ անոնց, որովհետեւ ինչ նիւթերէ որ կազմուած են ջիղերը, ճիշդ մի և նոյն նիւթերով բաղադրուած է այս ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐՈՒՆԻԼ։ Սպառասպառ ջղային կորովը ստանալու եւ ջիղերուն ինչ սպառուածքը զօրացնել ու վերահաստատելու համար, կը բաւէ փորձ մը ընել այս դեղէն։

Կես կլխու ցաւը, ջղային հովը, երեսի ջիղերուն ցաւերը, անքնութիւնը, ջղային տկարութիւնը, ախորժակի պակասը, ... թուլութիւնն եւ ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւններ հիմնովին կը բուժէ ՆԷՕՐՕՋԻՆ ԲՐՈՒՆԻԼ, որ կը ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու դեղագործներուն ու դեղավաճառանոցներուն մէջ։

50—44

ՔՕՆԵԱՔ ՊԱՐՊԱՐԷՍՕ Մ. ԵՂԲԱՐՑ

Պարպարէսօ Մ. Եղբարց յանձնաձեան քօնեաքը զատ իսկ աւելի արտադրութիւնն է որուն հարատարտութեանը կու գայ, գործարանն հիմնուած է 1840ին և փոխանցուած է իրենց հօրմէն։ 1875 և 1888ի յանձնած արուեստանոցներու, 1889 ի Բարիզի, 1894ի Շիքակոյի ամերիկեան, 1895ի Պորտոյի և 1900ի Բարիզի մեծ ցուցահանդէսներէն մետալներ ստացած են, որ Պարպարէսօ Մ. Եղբարց ժառանգական պատրաստած քօնեաքը ծէ՛ ինչ է թէ՛ քիմիք և ի համապատասխանութիւն վերջնատատ են պաշտօնական մրցանակներով, նոյնը կ'հաստատէն նաև մեծանուն բժիշկներու և քիմիագէտներու վկայութիւնը։ Պարպարէսօ Մ. Եղբարց քօնեաքն տրուած ուրիշ կարգին վկայագիրն ալ է թէ, ... որ համբաւաւոր է այն և տարածուած ամեն տեղ, վերջերս իր գովեստն ոչ հարկ է։

Սոյն մեծ վաճառատան ... ծախուի նաեւ բնա ... խմբով գինի, լիկէօրներ, կոնիակներ կարգի ուղարկումներ։

Մեծաքանակաւ պատուեր) Արթուր Խան Մ. Քէհեա
) Հայթարիի պարտէզէն առջեւ Ն. Վէէ. Ձասարիդէն Բօզօնց

Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել Առ Գ. ԱՐԱՆԱՍ Մ. ՔԱԼՕՔԻՐԻՍՕ Ներկայացուցիչ Քաղաքին

Կ. Պոլիս Ղալաթիա

50—12

ՀԱՅՏԸՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԲԵՐԱ, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 479

3000

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՍԿԻՆՈՑ ԳՆՈՒՄ

Վերջինները հանրածանօթ վաճառատան տէրը պատիւ ունի ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ այս անգամ Անգլիայէ վերադարձած ըլլալով, ձմրան եղանակի յարմար ծոխ և տաքուկ ապրանքներուն 1500 ոսկիի առաջին մասն հասը բերած է։

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԶՄԻՐ	ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՑՈՒ
ՖՈՐՍԷ	ԱՆՁՐԵՒԱՆՈՑՆԵՐ
ԲՈՒՐԴ ՇԱԼ	ՄԻՍՕ ՊԱՏՐԱՍՏ
ՖՐԱՎԱԹ	ՊԱՑՈՒՍԱԿ
ՄՈԼԱԹ (ընտիր)	ՍԻԹՐ, ԹԱՇԿԻՆԱԿ

Առանցմէ զատ 57 անուրկ ալ և այլ նորաձեւութեան ապրանքներ ալ քանի մ'օրէն կ'ապասուին։ 24—4

ORIENT BANK

ՕՐԻԱՆ ՊԱՆՔ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, ԱԹԷՆՔ, Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀԱՄՊՈՒՐԿ, ՍԵԼԱՆԻԿ, ԻԶՄԻՐ

Կ. Պոլսոյ գրասենեակները՝ Ղալաթիա, Ցափօրեան Խան

Դրամարկղի ժամերը	9 ¼ էն 4
Ուրբաթ օրեր	9 ½ էն 1

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ջոխ փոխադարձ հիմնեալ 1845 ի.

1902 Յունուար 1 ին երաշխաւորեալ դրամը՝ Ֆր. 1,506,000,000.

1901ին ապահովագրեալներուն եղած փոխադարձութիւնը՝ Ֆր. 34,000,000.

ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔ 600,000 էն աւելի ապահովագրեալ ունի, որք կ'կազմեն Ընկերութիւնը, և որոց կ'պատկանի բոլոր շահերն։ 1901ին ապահովագրեալաց վճարուած շահաբաժիններու գումարը՝ Ֆր. 17,500,000։

ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔԻ ամերիկեան բոլոր մինչեւ հիմա ուրիշ որ և է ընկերութենէ մը յանձնուած բոլորներէն աւելի տնկաչկանդ և չահաւոր պայման նպաստութիւնն է, յանձնուած որէ, պետական անփոփոխ է, ըլլայ զբաղման, ճամբորդութեան, վասնալիռ տեղ ... բնակութեան և մինչեւ իսկ պատերազմի առնել։ Տեղեկութեան բոլորը կ'երաշխաւորէ փոխատուութիւններ ... ապահովագրեալ վճարել յետոյ ... ապահովագրին հաշիւր մառնելու, այս փոխառութեանց գաղափարն կը ... բոլորին մէջ։ 30 օր պայմանաժամ ... փոխարինել վճարման համար ... վճարումները դադրեցնելէն մինչեւ 5 տարի վերստին շաքրունակել ... ապահովագրին թղթերը 5 առ. 100 տոկոսով ... հետեւան վերադարձել, մէկ տարեկանէ ... ապահովագրութեան երկարաձգումը բոլորին մէջ նշանակուած ժամանակը, ինչպէս որ այս ժամանակամիջոցին մէջ եթէ մահ պատահի, ... ապահովագրեալ գումարը ... ապահովագրեալ անփոփոխ ... ապահովագրինները։

ԼԱ ՆԻՒ—ԵՈՐՔ և առ. 100 տոկոսանոց պայման ալ ունի, որ ... թէ մէջ ... ապահովագրեալ պայմանններէն ... աւելի նպաստաւորն է, ... համար դիմել։

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա

Ա. ՄՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.

Ընդհ.—Գործակալ

Ա. ՋԻՒՀԱՃԵԱՆ

Պոլիս, ... Խան

Վալիտէ Խանը, Վէթալիս Խան

Ղալաթիա 50—1

ԱՆԳԻՐ ԴՊՐՈՒԹԻՒՆ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Հինգ տաղաւարներու՝ Սասունցիներ, Զատիկ, Վարդավառ, Աստուածածին, Խաչի և բոլոր տօնական օրերու, մանաւանդ Կաղանդի, Այգուցի, Տէրնտասի, Բարեկենդանի, Մեծ Պահքի, Սուրբ Կարապետի, Վիճակի և Մատաղի սովորոյթներու, Տաղերու և Աւանդավէպերու հաւաքածոյ գիրք է այս։ Գին 20 ղր.։

Կ'ուզէ՞ք Խաչիկ կամ Խաչատուր, Նաւասարդ Խաչերես գաւակ ունենալ, բերեք «Անգիր Դպրութիւն և Հայ սովորոյթ» գրքոյկի «ՀԱՅՎԵՐԱՑ» գլուխը կարդացէք և ցնծացէք 20 ղրշ.։ Դիմել Պոլսոյ գրատուն, Ջաղմաքճըլար, Թիւ 20։

10—10

ՆԱՄԱԿԻ ԿՕՆՈՑ ԿԱՄ 20ՆՈՑ ԲՈՒԼ — և ո՛չ թէ Սերէտի կամ Իրլանտայի բուլ — դրկել կ'խնդրուի անմիջէ ... ապահովագրեալ Նամակու։ Բազմաձեւէ աւելի զատ ուրիշ բոլոր ... և տարբերութիւն ... կ'առնէ ի հարկէ։

ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆ «ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (48)

ԼՈՒԻ ԺԱՔՕԼԻՕ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ՝ ՈՎԿԻԱՆՈՍԻՆ ՎՐԱՅ

ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ.— Ա. ՄԱՍ

ՄՈՆՏԻ ՆԵՂՈՒՑԻՆ ՎԱԳՐԵՐԸ

Թ.

Պէտք չէ զարմանալ որ գողերն իրարու պէս կազմակերպուած մարմիններ են որք ցարդ գոյութիւն ունին Հնդկաստանի և Ճավայի մէջ։ Ասոնց ծագումն առած են ծերութեան կամ վէրքեր ստացած ըլլալու պատճառաւ ծառայութեան անկարող եղող զինուորներ, որոնք հին ժամանակներու Ռաճաններէն մասնաւոր իրաւունք կ'ստանային ի վերայ հանրութեան ապրելու։ Ասիկա տեղի ունեցած է այն ատեն, երբ այն տեղի ուսուցաւորներն հողին բուն տէրը կ'նկատուէին, և անոնց տէրերը միայն հողին արդիւնքը կ'ստանային, Տարօրինակն այն է սակայն որ հողատէրը թէև անոր արդիւնքը միայն ստանալու իրաւունք ունէր, բայց տէր կ'մնար այն բոլոր պաշտօներուն և բերքերուն զորս իր աշխատութեամբ և իր սերմերով հասցուցած էր։ Այն ատեն հողատէրն ալ ստորպէս Ռաճային ուրիշ բան չէր պարտէր, եթէ ոչ պտուղին կամ բերքին մէկ տասներորդ մասը, իսկ վարձք այն հողին որ իրեն չէր պատկաներ։ Ապահովաբար այս պէտքունքն է որ ծնունդ տուած է տասանորդի դրութեան։ Այսպէս, Մայր Արեւելքի մէջ Ռաճան հողին տէրն ըլլալով և վարձակալներն ալ բերքերու տէրը, խնդէ զինուորն ո՛րկէ պիտի ապրէր, եթէ ոչ իրեն տրուած արտօնութեան շնորհիւ գողնալով։ Բերքերու տէրն եղող վարձակալն ալ պատուղներու և ուրիշ բերքերու վրայ իր ունեցած իրաւունքով կրցածին չափ կ'պաշտպանէր իր գոյքը. զօրաւորը կ'չահէր իրաւունքն և կարելի չէր դատի քաշել ո և է գող մը որ վերալիցնել արտօնութիւնը կ'ունենար իր ձեռքը։ Սկիզբներն այս կարգէ գողերն այնչափ բազմաթիւ չէին և գիւղերու կ'համաձայնէին գիւղերուն հետ, որոնք յօժարակամ տաւրեկան որոշեալ գումար մը կուտային տանոնց, որպէսզի իրենք հանգիստ ապրին, բայց Ռաճային արտօնագիրը մասնաւոր իրաւունք մը կուտար գողերուն, որով գաւակները կ'պահանջէին որ իրենց հօրն ընտրած միջոցաւն ապրին։ Ահա այսպէս ծագում առաւ գողերու դասակարգն որուն միակ նպատակն էր գողութիւն և յափշտակութիւն։ Հետաքրքրականն այն է որ Ճավայի մէջ, ինչպէս ի Սէյլան կամ Հնդկաստան, գողերու դասակարգն աւելի կ'յարգուի քան մաքսագործներու, հովիւներու կամ փողոցի աւելածուներու դասակարգը։ Դիւրին պիտի ըլլար մեզի ուսումնասիրել չատ տարօրինակ սովորութիւններ որոնցմէ մէկ քանին արձագանգ գտած են մինչև Եւրոպա՝ Հնդկաստանէն կամ Մ. Ասիոյ ուրիշ կողմերէն եկած գաղթականներով. բայց հիմա տեղը չէ ազգագրական նկարագրութիւններ ընելու։ Գողերու դասակարգին նկարագրութիւնն ըրինք, այն պատճառաւ որ իրապէս չահագրգռական էր պարագան և կ'արժէր յիշել. ուստի այս ընելէ ետքը կ'անցնինք մեր պատմութեան։

Մինչ Լաօ—Ցին ամէն միջոցներով կ'աշխատէր պաշտպանելու իր պատկանած չոգենաւային ընկերութեան որ հիմէն խախտուելու վրայ էր,—որովհետև եթէ իր դէմ լարուած ծուղակներն յաջողէին, օրին մէկն առանց վարիչի, առանց ուղղութեան մնալու, սպառնալիքին տակ պիտի գտնուէր և կամ պիտի հարկադրուէր գլուխ ծռել իրենց չահը միայն փնտռող որիկաներու,—սեղանաւորն որ կատարեալ վստահութիւնը գրաւած էր հանգուցեալ Թուանկին, մինչ կ'աշխատէր գործադրել տալ անոր վերջին կամքը, կրնա՛նք մոռնալ որ Լի—Ուանկ և իր չահակիցը Մ. տը Սէն—Ֆիւրսի կ'չնանային, այն հասատատ համոզումն ունենալով որ սեղանաւորն ա՛լ իրենց ափին մէջ ինկած էր, և մեռնելու համար 24 ժամ խնդրած էր անոր համար միայն որ աւելի մեծ նշանակութիւն մ'ընծայել տայ իր հաւանութեան։ Մակերեւութային դիտող մը թերեւս այդ համոզումն ունենար. բայց բաւական էր մէկ երկու ժամ ապրիլ այդ մարդոց քով, տեսնելու համար թէ անոնք ալ բան մը բախտին չէին ձգեր, և թէ Սան—Ֆրանչիսքօի գաղէն մեծ օգուտ քաղած էր գնէ Կաօլաու։ Ուրիշ ամէն պարագայի մէջ, բաղդայայտ է որ նոյն սարքինը ցուց պիտի զգար Լաօ—Ցինի մտածումներն, որով իր երկայթեն չէր հրաւիրած Մ. տը Սէն Ֆիւրսի մարքիզ որ մասնաւոր պաշտօնով Մալեզիա եկած էր. գուցէ Հոլանտական իշխանութեանց կողմէ դիտողութիւն ալ ըլլար Չինացի սեղանաւորին թէ քանի որ Պաթավիայ մէջ իր բնակութիւն հաստատելն արտօնուած է, պէտք չէ որ այդ պիսի անհաչ ընթացքի մէջ գտնուի։ Բայց տակաւին բան չէր եղած.ընդհակառակն Կաօլաու Լի—Ուանկի հետ սեղանաւորին այցելած ատեն խնդրած էր իր Չինացի ընկերոջն, որպէսզի ո և է այն արտօնութիւն չընէ այդ հանդէսին, որ օրուան ճէպէն էր. այս կերպով Կաօլաու կ'յայտնէր իր բացարձակ կամքը, թէ չէր ուզեր հոն ներկայ գտնուիլ, և չէր ուզեր ալ ենթարկուիլ Թախանձանքներու և սաստիկ պաշտօնաներու որոնց չատ դժուար պիտի ըլլար մերժողական պատասխան տալ։ Կաօլաու այդ իրիկուննն աղատ թիալ ուզած էր ուրիշ, որպէս զի պէտք եղած ատենն ուղղուած կէտին վրայ գտնուի։ Կացութիւնը լաւ մը պարզելու համար, պէտք է ըսենք նաև որ Մ. տը Սէն—Ֆիւրսի նոյն առաւօտ իսկ այցելութիւն տուած էր Պաթավիոյ կուսակալին, որ պատուած յարգանքով ընդունած էր զինքը, և լեռայ իր քով գտնուած պաշտօնագիրը ցուցցած էր դատական վերին պաշտօնատարին, և սա ալ խոստացած էր պէտք եղած ատենն իր տրամադրութեան տակ մարդիկ դնել։ Մաքսատան մէջ, դատական պաշտօնատուն մէջ Վէլթէվրէտէնի և Տանճոն Բրիոքի մաւուքին վրայ կրկնապատկուած էր պահակներու թիւը. այնպէս որ առաջին նշանին բաւական թուով մարդիկ պիտի գտնուէին միևնոյն կէտին վրայ. ասկէ զատ —ինչ որ չատ աւելի ծանր հանգամանք մ'ունի— ծովային զօրաց գունդ մը իր զօրանոցին մէջ պատրաստ կ'գտնուէր ամէն հրամանի։ Նաւահանգիստի պարտաւորներու փոխանորդ լուրն— որոնց մէջ ապահովաբար պիտի գտնուէր Ֆրանսայէն գաղթուած ամենաթանկագին ադամանդին գողը,—բաւականցած էր եւրոպականացնելու Հոլանտական իշխանութեանց ետանդը։ Որպէս զի կեղծ մարքիզն այս ընթացքը բանէր, պէտք էր որ ապահով եղած ըլլար իր ստացած տեղեկագրերուն վրայ, որոնցմով կ'ծանուցուէր թէ Նուազէյի փախստականներն անշուշտ Պաթավիա պիտի գան։ Այս տեղեկութիւնները սրամաղութեան ալ համաձայն էին։ Եւ յիրաւի, բացայայտ չէ՞ր որ երեք Չինացիներն և իրենց բարեկամներն ուզէին հնար եղածին չափ չուտով Պաթավիա գալ, որ Մալեզիոյ մէջ իրենց ընկերութեան կեդրոնն էր, և ուր Ֆէօի յաջորդ նշանակուած անձին տրամադրութեան տակ պիտի դրուէր անհաշուելի հարստութիւնն։ Ինչպէս կ'յիշուի թէ՛ Կաօլաու և թէ Լի—Ուանկ տեղեկութիւն չունէին թէ Պարթէս որդեգիրն եղած էր Ֆէօի, և անոր յաջորդութեան կոչուած. բայց գիտէին թէ մարգը գ'Ալպի ողայ մ'էր Պարթէս, և թէ ոչ իր բազուկը և ոչ ալ իր բիզուն երեւակայութիւնը անգործ պիտի մնային ինքզինքնին պաշտպանելու համար։ Հետեւաբար սանոնք Ճավա հասնելնուն, պէտք էր միակ ծուղակի մը մէջ բռնել ամէնքն ալ, ինքզինքնին ժողվելու ժամանակ ունենալու առաջ։

Այս ամէնը չատ լաւ կարգադրուած էին, բայց ինչպէ՞ս և ե՞րբ պիտի գային անոնք։ Պաթավիա մեծ և բանուկ նաւահանգիստ մ'էր և խիստ դժուար էր հսկել մտնող և ելլող նաւերուն վրայ։ Այս նպատակաւ Մ. տը Սէն—Ֆիւրսի գաղտնի տեղեկութեանց մարմին մը կազմակերպած էր, որու չնորհիւ կ'յուսար իր փափաքած արդիւնքը ձեռք բերել։ Ըստ այսմ, մաքսային պաշտօնեաները իրենց յատուկ գաղտնի միջոցաւ մը հաղորդակցութիւն պիտի հաստատէին կասկածելի նաւերուն մէկ երկու նաւաստիներուն հետ, որոնց չնորհիւ գիտցուի պիտի կրնար հասկցուիլ թէ Չինացի կա՞յ եկող նաւերուն մէջ։ Այն ատեն չատ դիւրին պիտի ըլլար Լի—Ուանկի՝ չոգենաւ երթալ, հինգ վայրկեանէն հասկնալու համար թէ այդ Չինացիներն իրենց փնտռածներ՞ն էին որոց հետ ինք ալ Ֆրանսա ուղեւորած էր։ Ոչ Լի—Ուանկ և ոչ Կաօլաու վայրկեան մ'իսկ չէին ենթադրեր թէ փախստականները պիտի համարձակէին Պաթավիա գալ Սէն Ֆրանսուա գրոշակով՝ որ զանոնք Նուազէէն Սան Ֆրանչիսքօ տարած էր։ Երկուքն ալ չգիտէին թէ Եէնի յար եւ նման, բայց անկէ աւելի կատարելագործեալ ուրիշ մարտանաւ մ'ալ չինուած էր, այն է Ֆէօ։ Հետեւապէս ոչ ոք հետաքրքրուեցաւ նոյն առտուն իսկ ամերիկեան դրօշով նաւահանգիստը հասնող Բօլիֆօռնիա և Հըրոն անունով երկու մարտանաւերուն, որոց առաջինին կ'հրամայէր նաւապետ Տիկաթ Ուալզըր եւ երկրորդին՝ նաւապետ Ֆրէտ Ռօպինսըն, երկուքն ալ ամերիկեան ազգամիջին մէջ սպայ։ Ամբողջ օրը մինչեւ իրիկուն տեղեկագրեր փոխանակուած էին Մ. տը Սէն Ֆիւրսի եւ իր տեղեկատուներուն միջեւ, բայց էական արդիւնք մը ձեռք չէր բերուած։ Իրիկուան դէմ սակայն Լի—Ուանկ որ ցամաք ելած էր ժամանցի համար՝ մինչ մարքիզն ուրիշ կ'խօսէր Վէժթլօտի հրամանատարին եւ անոր օգնականին հետ, յանկարծ չուշը կարծած չզգենաւ եկաւ, եւ Մ. տը Լո Ֆրէնէյէն արտօնութիւն խնդրեց մէկ քանի վայրկեան առանձին տեսակցելու Մ. տը Սէն Ֆիւրսի մարքիզին հետ։

—Սպերնիս բռնա՛նք, ըսաւ Չինացին իր բարեկամին, մեր փնտռած մարդիկը ձեռքերնիս անցնելու վրայ են։

—Ի՞նչ կ'ըսէք, ըսաւ Կաօլաու՝ որ չէր կրնար հաւատալ ըսածին։

—Ճշմարտութիւնն է ըսածս, Պարո՛ն. Նաւահանգստին վրայ պատկած ատենս տեսայ որ ամերիկեան մարտանաւերէն մէկուն մակոյկէն դուրս կ'ելլէին չորս երկրակիցներ որք չեմակ Սաւրդ Հօմի երեւկոյթին գացին։

(Շար.)